

Sarita Bradaš

RODNA PERSPEKTIVA U LOKALNIM POLITIKAMA ZAPOŠLJAVANJA

Sarita Bradaš

Rodna perspektiva u lokalnim politikama zapošljavanja

Beograd, 2020.

Rodna perspektiva u lokalnim politikama zapošljavanja

Izdavač

Fondacija Centar za demokratiju,
Kraljice Natalije 70/II, Beograd
www.centaronline.org
info@centaronline.org

Za izdavača

Nataša Vučković

Urednik

Nataša Vučković

Autor

Sarita Bradaš

Dizajn i priprema

Pozitiv MVP

Štampa

Grafolik

Tiraž 200

ISBN 978-86-83675-30-2

CIP - Каталогизacija u publikaciji
Narodna biblioteka Srbije, Beograd
331.5:305-055.2(497.11)

331.5:352(497.11)

БРАДАШ, Сарита, 1964-

Rodna perspektiva u lokalnim politikama
zapošljavanja / Sarita Bradaš. - Beograd : Fondacija
Centar za demokratiju, 2020 (Beograd : Grafolik). - 55
str. : graf. prikazi, tabele ; 24 cm

"Ovaj izveštaj pripremljen je u okviru projekta
"Unapređenje rodne ravnopravnosti u Srbiji..." uvod. -
Tiraž 200. - Napomene i bibliografske reference uz tekst.

ISBN 978-86-83675-30-2

a) Запошљавање -- Равноправност полова -- Србија

б) Запошљавање -- Локална самоуправа -- Србија

COBISS.SR-ID 19882249

B | T | D The Balkan Trust
for Democracy
A PROJECT OF THE GERMAN MARSHALL FUND

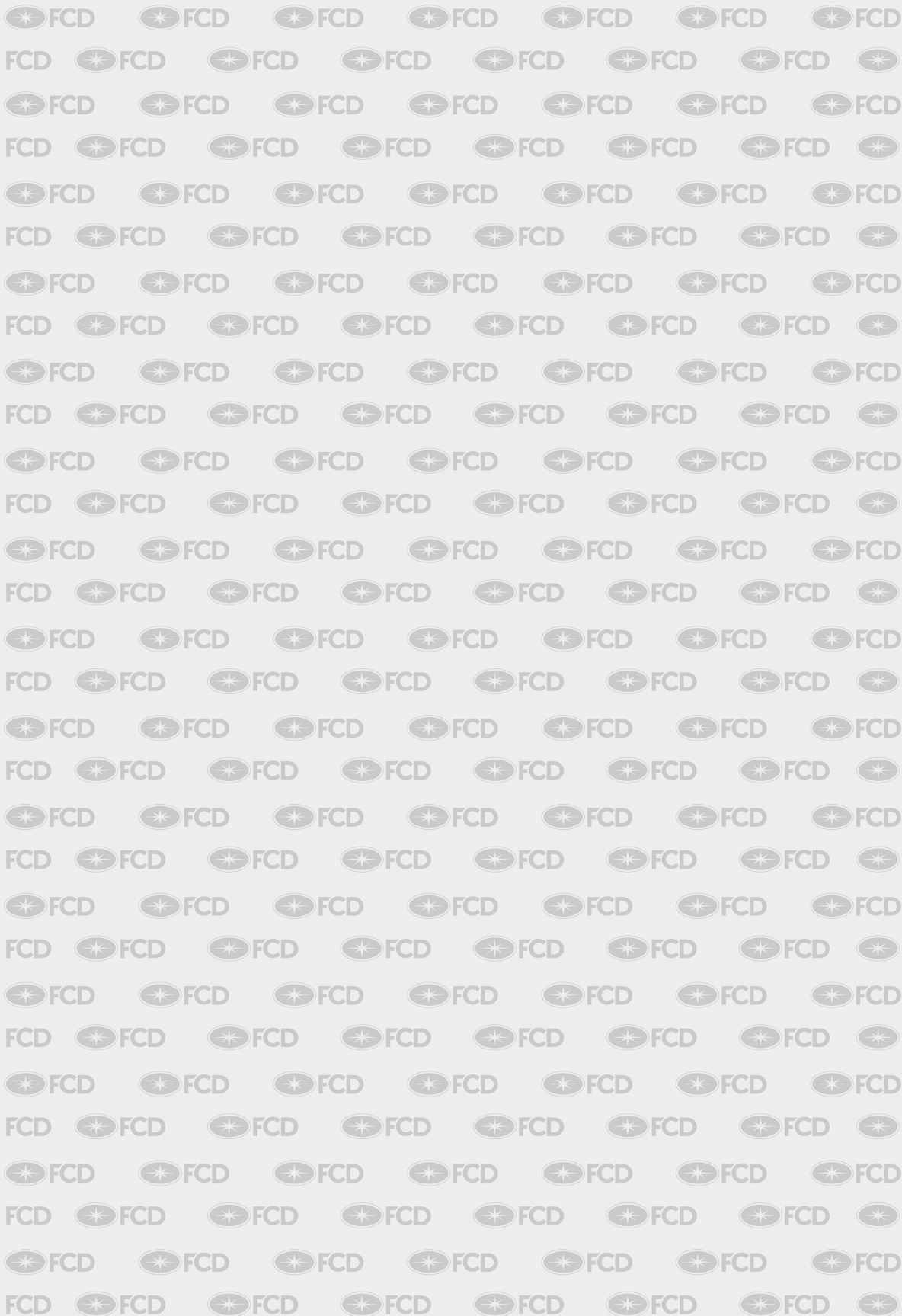

Norwegian Embassy
Belgrade

Ovo je autorski tekst koji izražava stavove autora i ne predstavlja mišljenje ni Balkanskog fonda za demokratiju niti Ambasade Kraljevine Norveške u Beogradu. Tekst je napisan u okviru projekta koji se realizuje uz finansijsku pomoć Balkanskog fonda za demokratiju Nemačkog Maršalovog fonda SAD (Balkan Trust for Democracy of the German Marshal Fund of the U.S.- BTĐ) i Ambasade Kraljevine Norveške u Beogradu.

Sadržaj

Uvod	5
Analiza lokalnih akcionih planova zapošljavanja i lokalnih planova za unapređenje rodne ravnopravnosti	7
Bačka Palanka	9
Bečej	14
Sremski Karlovci	19
Užice	24
Požega	29
Arilje	33
Vranje	37
Surdulica	41
Vladičin Han	45
Završna razmatranja i preporuke	51
Final Considerations and Recommendations	54

Uvod

U okviru projekta Unapređenje rodne ravnopravnosti u Srbiji, koji realizuju Fondacija Ana i Vlade Divac i Fondacija Centar za demokratiju, pod pokroviteljstvom Balkanskog fonda za demokratiju i Ambasade Kraljevine Norveške, sprovedeno je istraživanje o uključenosti rodne perspektive u lokalne politike zapošljavanja.

Pored toga što treba da predstavljaju odgovor na probleme lokalnog tržišta rada, lokalne politike zapošljavanja treba da uključe rodnu perspektivu u sve faze planiranja: analizu stanja, identifikovanje trenutnih i budućih potreba na lokalnom tržištu rada, kao i u određivanje ciljeva politike zapošljavanja. Uključivanje rodne perspektive kako na nacionalnom, tako i na lokalnom nivou izuzetno je važno za poboljšanje ekonomske pozicije žena, a samim tim i postizanje rodne ravnopravnosti.

Jedinice lokalne samouprave imaju obavezu da prate ostvarivanje ravnopravnosti zasnovane na polu u svim oblastima društvenog života, primenu međunarodnih standarda i Ustavom zajemčenih prava u ovoj oblasti¹, kao i da razvijaju aktivnu politiku jednakih mogućnosti u svim oblastima društvenog života². Drugim rečima, lokalne samouprave sa jedne strane imaju odgovornosti i obaveze poštovanja standarda rodne ravnopravnosti postavljenih u nacionalnom zakonodavnom, strateškom i političkom okviru, a sa druge strane, posebne odgovornosti u ostvarivanju politika jednakih mogućnosti u lokalnoj zajednici.

Lokalne samouprave su i u Nacionalnoj strategiji rodne ravnopravnosti za period od 2016. do 2020. godine prepoznate kao važni akteri u realizaciji opšteg cilja sistemskog uvođenja rodne perspektive u donošenje, sprovođenje i praćenje javnih politika. Rodna ravnopravnost trebalo bi da bude deo planiranja, formulisanja i primene zakona, politika i mera kako bi se potrebe, prioriteti i specifičan položaj žena i muškaraca uključili u javne politike, te razmatrali njihovi efekti u svim fazama (faza planiranja, izrade, primene, nadziranja i vrednovanja) uz ravnopravno učešće žena i muškaraca u ovim procesima³.

1 Zakon o ravnopravnosti polova, Službeni glasnik RS, br. 104/2009, član 2.

2 Ibid., član 3.

3 Nacionalna strategija za rodnu ravnopravnost za period od 2016. do 2020. godine sa Akcionim planom za period od 2016. do 2018. godine (Službeni glasnik RS, broj 4/2016)

U analizi koja je pred vama, koristili smo kako kvantitativne, tako i kvalitativne istraživačke tehnike tražeći odgovor na pitanje kakva je situacija na lokalnom nivou u pogledu urođjenosti⁴ politika zapošljavanja. Kako bismo utvrdili u kojoj meri je rodna perspektiva uključena u lokalne politike zapošljavanja, analizirali smo lokalne akcione planove zapošljavanja (u daljem tekstu LAPZ) u devet gradova/opština u Srbiji, i to u Zlatiborskom okrugu (Užice, Požega i Arilje), u Južnobačkom okrugu (Bečež, Bačka Palanka i Sremski Karlovci) i u Pčinjskom okrugu (Vranje, Vladičin Han i Surdulica). LAPZ su analizirani sa aspekta korišćenja rodno senzitivne statistike, prisutnosti rodno senzitivnih ciljeva i akcija, te uticaja predloženih mera na položaj žena i muškaraca na tržištu rada. Za gradove/opštine koje su donele lokalne akcione planove za unapređenje rodne ravnopravnosti (u daljem tekstu LAPRR) analizirane su oblasti koje se odnose na ekonomski položaj muškaraca i žena u lokalnoj zajednici. Pored toga, sa predstavnicima/cama jedinica za lokalni ekonomski razvoj, kao i lokalnih mehanizama za rodnu ravnopravnost sprovedeno je anketno ispitivanje kako bi se utvrdile prakse u sprovođenju mera koje se odnose na unapređenje položaja žena na tržištu rada. U analizi su korišćeni i podaci zvanične statistike kako bi se utvrdili osnovni indikatori tržišta rada u izabranim lokalnim samoupravama.

U tabeli 1 dat je pregled izvora podataka. LAPZ i LAPRR su dostavile lokalne samouprave u martu 2020. godine, a anketno istraživanje je sprovedeno u maju iste godine. LAPZ za 2020. godinu je izradilo pet lokalnih samouprava, dok je LAPRR usvojilo sedam samouprava, a period za koji je donet LAPRR istekao je u Surdulici. Stalno radno telo za rodnu ravnopravnost organizovano je u šest lokalnih samouprava, i to kao *savet* u Užicu, Bačkoj Palanci i Sremskim Karlovcima, a kao Komisija u Vladičinom Hanu i Surdulici. U Užicu i Bečeju je određena zaposlena, zadužena za rodnu ravnopravnost i obavljanje poslova ostvarivanja jednakih mogućnosti.

4 Urođnjavanje (gender mainstreaming) Ekonomski i socijalni komitet UN definiše: „Urođnjavanje označava uvođenje rodne perspektive u glavne tokove i procese ocenjivanja posledica po žene i muškarce, svih planiranih mera, uključujući propise, politike i programe, u svim oblastima i na svim nivoima. To je strategija kojom pitanja koja se odnose na žene i na muškarce, kao i njihova iskustva postaju integralni deo razvoja, sprovođenja, praćenja i evaluacije politika i programa u svim političkim, ekonomskim i društvenim sferama, tako da žene i muškarci imaju koristi u istoj meri i kako se neravnopravnost ne bi reprodukovala. Konačni cilj je ostvarivanje rodne ravnopravnosti.“; prema Antonijević, Z. (2018): Urođnjavanje javnih politika u Srbiji 2000-2014: Politike podrške porodici u kontekstu evropskih integracija; doktorska dizertacija, Novi Sad; dostupno na <http://nardus.mpn.gov.rs/bitstream/handle/123456789/9895/Disertacija17586.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Tabela 1. Pregled izvora podataka

Grad/opština	LAPZ (godina)	LAPRR (godina)	Anketa LER*	Anketa RR**
Bačka Palanka	2019.	2019-2022	da	da
Bečej	2019.	2018-2022	da	da
Sremski Karlovci	2018.	2019-2021	da	da
Užice	2020.	2018-2021	da	da
Arilje	2020.	-	ne	ne
Požega	2020.	-	da	da
Vranje	2019.	2017-2020	ne	ne
Surdulica	2020.	2016-2018	da	da
Vladičin Han	2020.	2018-2020	da	da

* Anketa je konstruisana za potrebe istraživanja i upućena je predstavnicima/cama jedinica za lokalni ekonomski razvoj

** Anketa je konstruisana za potrebe istraživanja i upućena je predstavnicima/cama lokalnog mehanizma za rodnu ravnopravnost

Analiza lokalnih akcionih planova zapošljavanja i lokalnih planova za unapređenje rodne ravnopravnosti

Gradovi i opštine u uzorku razlikuju se po nizu socijalnih i ekonomskih indikatora (tabela 2). Prema stepenu razvijenosti⁵, većina lokalnih samouprava pripada drugoj grupi razvijenosti, dve su u prvoj grupi, a dve u četvrtoj. Na osnovu stepena razvijenosti određuje se visina sredstava koja se dodeljuju lokalnim samoupravama za sufinansiranje programa ili mera aktivne politike zapošljavanja. Međutim, prema indeksu društvenog razvoja koji pruža mogućnost poređenja kvaliteta života po gradovima i opštinama, samouprave koje pripadaju istoj grupi razvijenosti razlikuju se po indeksu društvenog razvoja⁶, tako da se kod lokalnih samouprava koje se nalaze npr. u drugoj grupi, indeks društvenog razvoja kreće u rasponu od 45.07 (Požega) do 51.7 (Sremski Karlovci). Opština Bačka Palanka koja je u grupi najrazvijenijih po kvalitetu života (47.88) slabije je rangirana od Surdulice (49.73) koja pripada grupi najnerazvijenijih opština, prema stepenu razvijenosti. Prosečna zarada u 2019. godini niža je od republičkog proseka (54.919 dinara) u svim lokalnim samoupravama.

- Indeks razvijenosti JLS izračunava se na osnovu pokazatelja stope zaposlenosti, dohotka po stanovniku, izvornih prihoda po stanovniku, stepena obrazovanja, stope rasta ili pada stanovništva na osnovu kojih se svrstavaju u četiri grupe: I – iznad proseka; II – 80-100% proseka; III – 60-80% proseka; IV – ispod 60% proseka/ devastirane – ispod 50% proseka.
- Indeks društvenog razvoja je kompozitni indeks koji omogućava poređenje postignutog nivoa društvenog razvoja među gradovima i opštinama Republike Srbije. Obuhvata šest oblasti: demografija, ekonomska aktivnost, obrazovanje, socijalna zaštita, zdravstvena zaštita, ostali pokazatelji kvaliteta života i društvene participacije. Vrednost indeksa kreće se od 0 do 100 pri čemu veća vrednost upućuje na bolji kvalitet života.

Tabela 2. Socijalni i ekonomski indikatori u gradovima/opštinama

	Bačka Palanka	Bečej	Sremski Karlovci	Užice	Arilje	Požega	Vranje	Surdulica	Vladičin Han
Procena broja stanovnika (15-64)*	33921	23228	5462	48295	11798	17719	53981	12531	12427
Indeks društvenog razvoja**	47.88	45.56	51.7	52.41	47.98	45.07	50.44	49.73	41.97
Stepen razvijenosti***	I	II	II	I	II	II	II	IV	IV
Prosečna neto zarada*	49233	47062	50781	52211	40443	46414	45969	45087	44686
Stopa zaposlenosti (%)*	50.0	40.4	55.1	54.4	48.0	48.9	44.5	38.4	39.7
Stopa nezaposlenosti (%)*	19.7	19.3	9.4	11.8	15.2	13.5	20.9	29.1	29.0
Stopa aktivnosti (%)	62.2	50.0	60.8	61.7	56.6	56.5	56.3	54.2	55.9
Stopa neaktivnosti*	37.8	50.0	39.2	38.3	43.4	43.5	43.7	45.8	44.1
Obuhvat dece uzrasta od 3 godine do polaska u PPP(%)*	55.0	49.1	83.6	65.9	80.5	82.3	61.6	56.2	38.3

* Izvor podataka - Republički zavod za statistiku baza podataka DevInfo

<http://devinfo.stat.gov.rs/Opstine/libraries/asp/Home.aspx>.

Proračun autorke za stope zaposlenosti, nezaposlenosti, aktivnosti i neaktivnosti.

** Prikazane su vrednosti indeksa za 2017. godinu.

Izvor podataka - Tim za socijalno uključivanje i smanjenje siromaštva

<http://socijalnoukljucivanje.gov.rs/indeks/>

*** Izvor podataka – Agencija za privredne registre:

Baza podataka mape Registra, <https://pretraga2.apr.gov.rs/APRMapePodsticaja/>

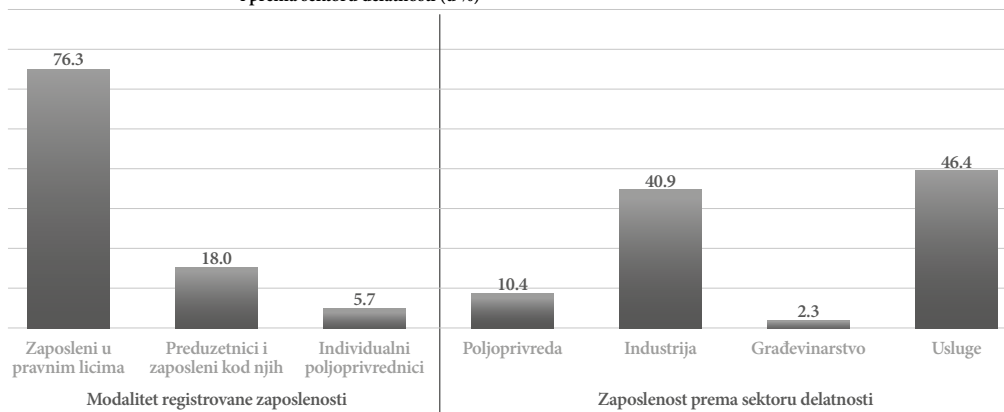
U šest posmatranih lokalnih samoprava, zaposleno je manje od polovine stanovnika radnog uzrasta. Učešće nezaposlenih u aktivnom stanovništvu kreće se od 9,4% u Sremskim Karlovcima, do 29,1% u Surdulici. Sa tržišta rada isključen je značajan deo stanovništva radnog uzrasta, od 37,8% u Bačkoj Palanci, do 50% u Bečeju. Mogućnost uključivanja na tržište rada, pre svega za

žene, u velikoj meri zavisi od dostupnosti usluga brige o deci. U ovom aspektu postoje velike razlike između lokalnih samouprava – u Vladičinom Hanu samo 38,3% dece uzrasta od tri godine, do polaska u pripremni predškolski program, nalazi se u vrtićima, dok je predškolskim vaspitanjem i obrazovanjem u Sremskim Karlovcima obuhvaćeno 83,6% dece navedenog uzrasta.

Bačka Palanka

U 2018. godini u opštini Bačka Palanka, registrovano je 14.405 zaposlenih, od kojih je većina bila zaposlena u pravnim licima (10.994), slede preduzetnici i zaposleni kod preduzetnika (2.589) i individualni poljoprivrednici (822). U pogledu sektorske strukture zaposlenosti, najveći broj radi u sektoru usluga (6.686), u industriji je zaposleno 5.886 ljudi, u poljoprivredi 1.499, a u građevinarstvu 334 osobe. Unutar sektora usluga najveći broj zaposlenih radi u javnim uslugama (državna uprava i socijalno osiguranje, obrazovanje, zdravstvo i socijalna zaštita) -2.011 i u trgovini - 1.881.

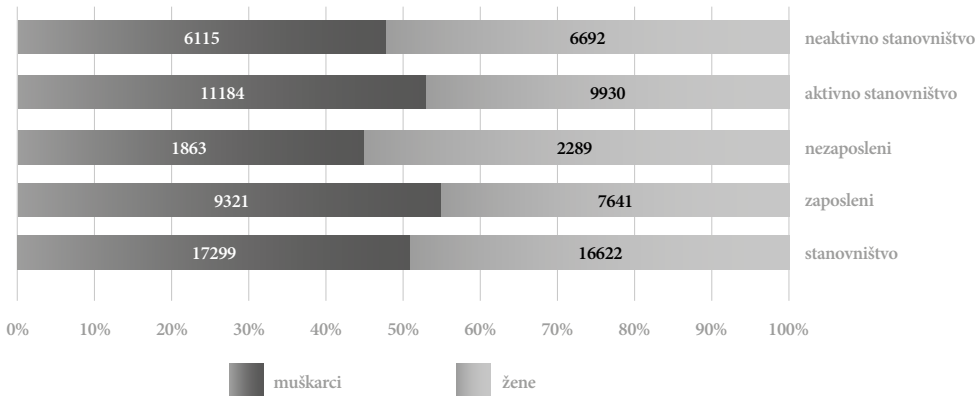
Slika 1. Struktura zaposlenih u 2018. godini prema modalitetima registrovane zaposlenosti i prema sektoru delatnosti (u %)

Izvor podataka Republički zavod za statistiku: Opštine i regioni u republici Srbiji 2019; prikaz i proračun autorke. Napomena: Podaci o registrovano zaposlenima su prema opštini rada.

Podaci o strukturi stanovništva radnog uzrasta (15-64 godine) Bačke Palanke prema položaju na tržištu rada i polu (slika 2) ukazuju na nejednakosti muškaraca i žena u pristupu zaposlenju. Učešće žena radnog uzrasta u ukupnom stanovništvu iznosi 49%, među zaposlenima ih je 45,1%, među nezaposlenima 55,1%, a među stanovnicima radnog uzrasta koji su izvan tržišta rada (neaktivni) je 52,3% žena.

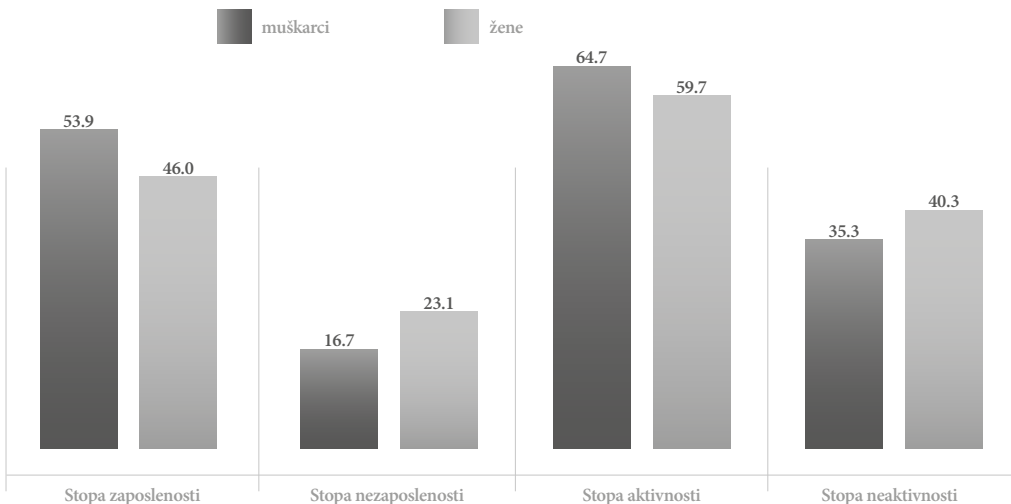
Slika 2. Stanovništvo uzrasta 15-64 godine prema položaju na tržištu rada i polu u 2019. godini

Izvor podataka Republički zavod za statistiku – Baza podataka o registrovanoj zaposlenosti i stanovništvu; DevInfo baza za podatke o registrovanoj nezaposlenosti
 Napomena: Podaci o registrovano zaposlenima su prema opštini prebivališta.

Na nepovoljnu situaciju na tržištu rada Bačke Palanke i rodne nejednakosti ukazuju i osnovni indikatori tržišta rada (slika 3): svega polovina stanovnika radnog uzrasta je zaposlena, pri čemu je evidentan rodni jaz u stopama registrovane zaposlenosti (53,9% kod muškaraca i 46% kod žena) i stopama registrovane nezaposlenosti (16,7% kod muškaraca i 23,1% kod žena). Više od trećine muškaraca (35,3%) i dve petine žena (40,3%) radnog uzrasta je isključeno sa tržišta rada.

Slika 3. Osnovni indikatori tržišta rada za stanovništvo uzrasta 15-64 godine prema polu u 2019. godini (u %)

Izvor podataka Republički zavod za statistiku – Baza podataka o registrovanoj zaposlenosti i stanovništvu; DevInfo baza za podatke o registrovanoj nezaposlenosti; proračun i prikaz autorke

LAPZ opštine Bačka Palanka za 2019. godinu u prikazu stanja na tržištu rada, navodi podatke o nezaposlenima prema kvalifikacijama, trajanju nezaposlenosti i starosti. Podaci su predstavljeni za ukupan broj nezaposlenih i žene. Međutim u delu koji se odnosi na stanje na tržištu rada nema analize prikazanih podataka na osnovu koje bi se identifikovali problemi, već se nakon prikaza podataka konstatuje da su najugroženije grupe nezaposlenih „osobe sa invaliditetom, Romi, korisnici socijalnih davanja, mlađi od 30 godina i lica starija od 50 godina, a posebno lica starija od 60 godina kojih ima 403“⁷.

Analizom prikazanih podataka utvrdili smo da su u pogledu trajanja nezaposlenosti najbrojniji dugoročno nezaposleni (64%) pri čemu među nezaposlenim ženama njih 67,8% je na evidenciji duže od godinu dana dok je među nezaposlenim muškarcima njih 59,5% dugoročno nezaposleno.

Tabela 3. Struktura nezaposlenih prema trajanju nezaposlenosti i polu

	muškarci		žene		polna struktura	
	broj	%	broj	%	muškarci	žene
UKUPNO	2132	100	2601	100	45.0	55.0
do 3 meseca	397	18.6	366	14.1	52.0	48.0
3-6 meseci	207	9.7	208	8.0	49.9	50.1
6-9 meseci	143	6.7	148	5.7	49.1	50.9
9-12 meseci	117	5.5	116	4.5	50.2	49.8
1-2 godine	310	14.5	360	13.8	46.3	53.7
2-3 godine	187	8.8	220	8.5	45.9	54.1
3-5 godina	234	11.0	341	13.1	40.7	59.3
5-8 godina	199	9.3	268	10.3	42.6	57.4
8-10 godina	116	5.4	165	6.3	41.3	58.7
Preko 10 godina	222	10.4	409	15.7	35.2	64.8

Izvor podataka: LAPZ opštine Bačka Palanka za 2019. godinu; proračun i prikaz autorke

U pogledu starosne strukture, stariji od 45 godina čine 46,7% ukupno nezaposlenih (među muškarcima 44,6%, a među ženama 49,3%), dok je učešće nezaposlenih mlađih od 30 godina 18,7% (među muškarcima 19,7%, a među ženama 18%). Posmatrano unutar starosnih grupa žene čine većinu nezaposlenih kod većine starosnih grupa, a muškarci većinu nezaposlenih u grupi 15-19 i 60-64 godine.

Tabela 4. Struktura nezaposlenih prema starosti i polu

	muškarci		žene		polna struktura	
	broj	%	broj	%	muškarci	žene
UKUPNO	2132	100	2601	100	45.0	55.0
15-19	62	2.9	35	1.3	63.9	36.1
20-24	175	8.2	184	7.1	48.7	51.3
25-29	183	8.6	248	9.5	42.5	57.5
30-34	190	8.9	308	11.8	38.2	61.8
35-39	209	9.8	324	12.5	39.2	60.8
40-44	263	12.3	342	13.1	43.5	56.5
45-49	271	12.7	318	12.2	46.0	54.0
50-54	259	12.1	369	14.2	41.2	58.8
55-59	258	12.1	332	12.8	43.7	56.3
60-65	262	12.3	141	5.4	65.0	35.0

Izvor podataka: LAPZ opštine Bačka Palanka za 2019. godinu; proračun i prikaz autorke

U pogledu obrazovne strukture 50.6% nezaposlenih ima srednjoškolsko obrazovanje (51.6% nezaposlenih muškaraca i 49.9% nezaposlenih žena), 38.9% je bez kvalifikacija (40.8% nezaposlenih muškaraca i 37.5% nezaposlenih žena), a svaki deseti nezaposleni je visokoobrazovan (7.8% nezaposlenih muškaraca i 12.6% nezaposlenih žena). Unutar svake kvalifikacione grupe žene čine većinu: među nezaposlenima bez kvalifikacija 53% su žene, među nezaposlenima sa srednjoškolskim obrazovanjem 54,1% su žene, a među visokoobrazovanim nezaposlenima učešće žena je 66,3%.

Tabela 5. Struktura nezaposlenih prema obrazovanju i polu

	muškarci		žene		polna struktura	
	broj	%	broj	%	muškarci	žene
UKUPNO	2132	100	2601	100	45.0	55.0
niže	865	40.6	976	37.5	47.0	53.0
srednje	1100	51.6	1297	49.9	45.9	54.1
visoko	167	10.5	328	12.6	33.7	66.3

Izvor podataka: LAPZ opštine Bačka Palanka za 2019. godinu; proračun i prikaz autorke

U analizi stanja navodi se da poslodavci imaju potrebu za radnicima koji poseduju praktična znanja u proizvodnim zanimanjima, osnovni nivo poznavanja rada na računarima, viši nivo znanja stranih jezika i posebne sertifikate. Značajno je da su u LAPZ identifikovane trenutne potrebe poslodavaca za određenim znanjima i veštinama, ali nedostaje podatak o tome kolike su potrebe i za kojim zanimanjima. Podatak o suficitarnim i deficitarnim zanimanjima

ne pruža informacije o tražnji na lokalnom tržištu rada budući da se izračunava na osnovu razlike između broja prijavljenih na evidenciju nezaposlenih u određenom zanimanju i broja prijava poslodavaca za određenim zanimanjem.

Podaci o strukturi zaposlenosti prema polu nisu navedeni u LAPZ, već se daju podaci o ukupnom broju zaposlenih, broju zaposlenih u pravnim licima i broju zaposlenih preduzetnika i zaposlenih kod njih.

LAPZ definiše 12 ciljeva politike zapošljavanja u opštini Bačka Palanka: smanjenje efekata ekonomske krize na postojeća radna mesta i podsticanje formalne zaposlenosti; uspostavljanje stabilnog i održivog trenda rasta zaposlenosti; podrška pomoći nezaposlenim licima u aktivnom traženju posla; uključivanje nezaposlenih lica u programe dodatnog obrazovanja i obuke; podsticanje zapošljavanja mladih; podrška smanjenju neformalnog rada; podsticaj poslodavcima da zapošljavaju nezaposlena lica; unapređenje socijalnog dijaloga i jačanje uloge socijalnih partnera; saradnja sa obrazovnim institucijama u cilju usklađivanja sa potrebama tržišta rada; podsticanje teže zapošljivih lica u zapošljavanju; borba protiv diskriminacije posebno pogođenih grupa prilikom zapošljavanja /stariji od 50 godina, samohranih majki, Roma i ostalih marginalizovanih grupa; otvaranje novih radnih mesta i podsticanje preduzetništva i samozapošljavanje. Budući da je u analizi situacije na tržištu rada identifikovan problem nedostajućih znanja i veština, dva cilja postavljena u LAPZ (uključivanje nezaposlenih lica u programe dodatnog obrazovanja i obuke, te saradnja sa obrazovnim institucijama u cilju usklađivanja sa potrebama tržišta rada) treba da doprinesu rešavanju utvrđenog problema. Ostaje nejasno na osnovu čega su utvrđeni preostali ciljevi. Kako u analizi stanja nisu identifikovane rodne nejednakosti posledično izostaju i rodno senzitivni ciljevi.

Mere aktivne politike zapošljavanja predstavljaju način na koji će biti realizovani utvrđeni ciljevi odnosno otklonjeni problemi na lokalnom tržištu rada. Iako je u LAPZ postavljeno čak 12 ciljeva politike zapošljavanja utvrđena je samo jedna mera – javni radovi, koja, kako je navedeno ima za cilj radno angažovanje nezaposlenih lica. Predložena mera, pored toga što ne predstavlja odgovor na problem nedostajućih veština po obuhvatu je bez značaja za ostvarivanje bilo kojeg od postavljenih ciljeva, i za muškarce i za žene na lokalnom tržištu rada. Naime, planirano je da će u javne radove biti uključeno 18 nezaposlenih, što predstavlja 0,38% nezaposlenih, na evidenciji nezaposlenih u Bačkoj Palanci. Prema podacima o realizaciji javnih radova koji su planirani kao jedina mera u LAPZ za 2019. godinu, od 18 uključenih u ovu meru, 16 su bili muškarci, a dve žene.

LAPRR za period od 2019. do 2022. godine u analizi stanja koje se odnosi na zaposlenost navodi podatke o učešću žena u ukupnoj nezaposlenosti (56%), među nezaposlenima sa VI i VII stepenom stručne spreme (64%) i u starosnoj grupi 40-44 godine (57%). Nezaposlenost starijih od 50 godina identifikovana je kao veliki problem, budući da stariji čine trećinu od ukupno svih nezaposlenih. LAPRR kao poseban cilj postavlja uvođenje rodne perspektive u svim oblastima i aktivnostima i definiše četiri cilja za realizaciju uvođenja rodne perspektive od kojih se tri odnose na oblast participacije u

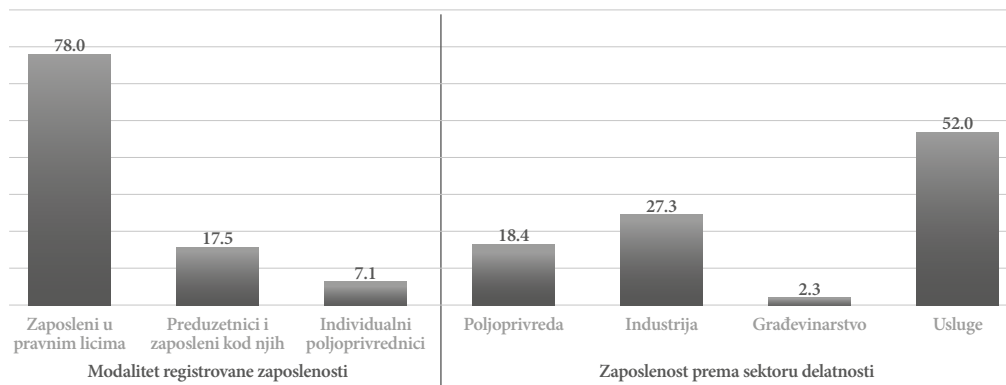
javnom životu, a jedan na rodno budžetiranje. Uvođenje rodne perspektive u oblast zapošljavanja nije prepoznato kao specifičan cilj. U okviru posebnog cilja smanjenja ekonomskih nejednakosti između muškaraca i žena i uvođenja politike jednakih mogućnosti, postavljena su tri specifična cilja i aktivnosti koje se većinom odnose na promociju preduzetništva i obuke za preduzetništvo. Sredstva planirana za smanjenje ekonomskih nejednakosti veoma su skromna i iznose svega 800.000 dinara za trogodišnji period.

Prema nalazima anketnog ispitivanja koje je sprovedeno za potrebe ove analize, prilikom izrade LAPZ nije uključen Savet za rodnu ravnopravnost, sa obrazloženjem da niko iz Saveta za rodnu ravnopravnost nije član Saveta za zapošljavanje. Anketirani prepreke za realizaciju ekonomske jednakosti muškaraca i žena na lokalnom nivou vide u maloj zastupljenosti žena na bitnim funkcijama te nemogućnosti zapošljavanja žena na čelne pozicije u firmama i javnim ustanovama. Procenjeno je da su sredstva opredeljena za sprovođenje LAPRR adekvatna, te da je najveći napredak u odnosu na početno stanje postignut u ekonomskom osnaživanju žena, budući da su održane „brojne edukacije, kursevi, obuke, manifestacije“.

Bečej

U Bečeju je u 2018. godini registrovano je 8.307 zaposlenih, od kojih je tri četvrtine bilo zaposleno u pravnim licima (6.260), slede preduzetnici i zaposleni kod preduzetnika (1.455) i individualni poljoprivrednici (592). Više od polovine registrovano zaposlenih radi u sektoru usluga (4.322), u industriji je zaposleno 2.265 ljudi, u poljoprivredi 1.530, a u građevinarstvu 190 osoba. Najveći broj zaposlenih unutar sektora usluga radi u javnom sektoru (državna uprava i socijalno osiguranje, obrazovanje, zdravstvo i socijalna zaštita) njih 1.569 i u sektoru trgovine - 1.170.

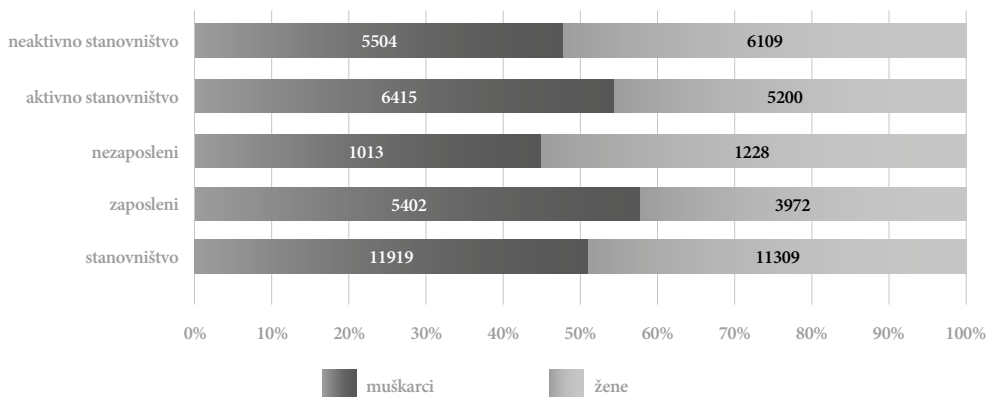
Slika 4. Struktura zaposlenih u 2018. godini prema modalitetima registrovane zaposlenosti i sektoru delatnosti (u %)

Izvor podataka Republički zavod za statistiku: Opštine i regioni u republici Srbiji 2019; prikaz i proračun autorke.

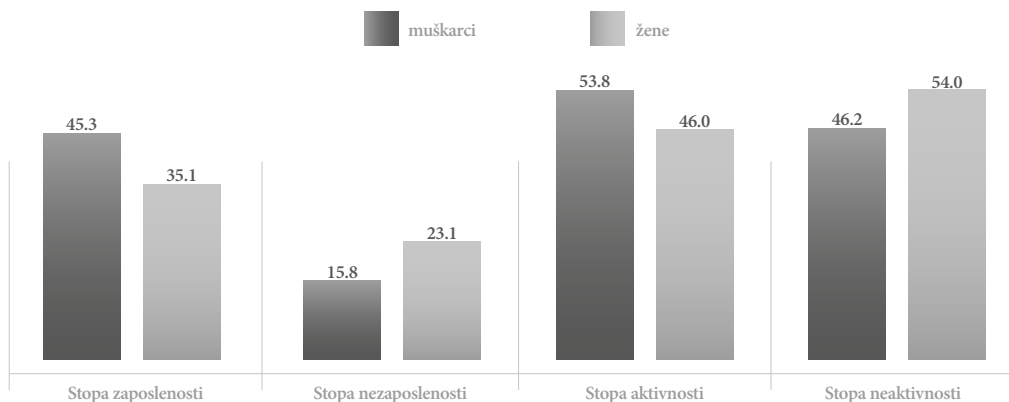
Napomena: Podaci o registrovano zaposlenima su prema opštini rada.

Podaci o strukturi stanovništva radnog uzrasta u 2019. godini prema položaju na tržištu rada i polu (slika 5) ukazuju na nejednak položaj muškaraca i žena u pristupu tržištu rada. Učešće žena radnog uzrasta u ukupnom stanovništvu je 48,7%, među zaposlenima ih je 42,4%, među nezaposlenima 54,8%, a među neaktivnim stanovništvom žene učestvuju sa 52,6%.

Slika 5. Stanovništvo uzrasta 15-64 godine prema položaju na tržištu rada i polu u 2019. godini
 Izvor podataka Republički zavod za statistiku – Baza podataka o registrovanoj zaposlenosti i stanovništvu;
 DevInfo baza za podatke o registrovanoj nezaposlenosti
 Napomena: Podaci o registrovano zaposlenima su prema opštini prebivališta.

Na nepovoljnu situaciju na tržištu rada Bečeja i rodne nejednakosti ukazuju i osnovni indikatori tržišta rada (slika 6): manje od polovine stanovnika radnog uzrasta je zaposleno pri čemu je značajan rodni jaz u stopama registrovane zaposlenosti (45,3% kod muškaraca i 35,1% kod žena) i stopama registrovane nezaposlenosti (15,8% kod muškaraca i 23,6% kod žena). Polovina stanovnika radnog uzrasta je isključena sa formalnog tržišta rada (46,2% muškaraca i 54% žena).

Slika 6. Osnovni indikatori tržišta rada za stanovništvo uzrasta 15-64 godine prema polu u 2019. godini (u %)

U LAPZ za 2019. godinu u delu koji se odnosi na analizu stanja na tržištu rada na teritorije opštine Bečej prikazani su podaci o demografskim karakteristikama stanovništva, podaci o nezaposlenosti i podaci o zaposlenosti.

U LAPZ su navedeni podaci o nezaposlenima prema kvalifikacijama, trajanju nezaposlenosti i starosti. Podaci su predstavljeni za ukupan broj nezaposlenih i za žene, za decembar 2015, 2016, 2017. i 2018. godine. Međutim u delu koji se odnosi na stanje na tržištu rada, nema analize prikazanih podataka na osnovu koje bi se analizirali podaci s obzirom na pol i identifikovali problemi.

Analiza podataka o obrazovnoj strukturi nezaposlenih u 2018. godini pokazuje da je većina nezaposlenih bez kvalifikacija (57,4% nezaposlenih muškaraca i 56,9% nezaposlenih žena), srednjoškolsko obrazovanje ima 37,8% nezaposlenih i muškaraca i žena), a samo 5% nezaposlenih ima visoko obrazovanje (4,8% nezaposlenih muškaraca i 5,2% nezaposlenih žena). Unutar svake kvalifikacione grupe žene čine većinu: među nezaposlenima bez kvalifikacija 53,4% su žene, među nezaposlenima sa srednjoškolskim obrazovanjem 53,2% su žene, a među visokoobrazovanim nezaposlenima učesće žena je 55,6%.

Tabela 6. Struktura nezaposlenih prema obrazovanju i polu

	muškarci		žene		polna struktura	
	broj	%	broj	%	muškarci	žene
UKUPNO	1312	100	1505	100	46.6	53.4
niže	753	57.4	857	56.9	46.8	53.2
srednje	496	37.8	569	37.8	46.6	53.4
visoko	63	4.8	79	5.2	44.4	55.6

Izvor podataka: LAPZ opštine Bečej za 2019. godinu; proračun i prikaz autorke

Napomena: Zbir podataka po stepenima stručne spreme razlikuje se od podataka koji je prikazan kao ukupan broj u LAPZ

Analizom prikazanih podataka utvrdili smo da su u pogledu trajanja nezaposlenosti najbrojniji dugoročno nezaposleni (64%) pri čemu među nezaposlenim ženama njih 67,8% je na evidenciji duže od godinu dana, dok je među nezaposlenim muškarcima njih 59,5% dugoročno nezaposleno.

Tabela 7. Struktura nezaposlenih prema trajanju nezaposlenosti i polu

	muškarci		žene		polna struktura	
	broj	%	broj	%	muškarci	žene
UKUPNO	1320	100	1528	100	46.3	53.7
do 3 meseca	215	16.3	163	10.7	56.9	43.1
3-6 meseci	141	10.7	185	12.1	43.3	56.7
6-9 meseci	87	6.6	104	6.8	45.5	54.5
9-12 meseci	70	5.3	94	6.2	42.7	57.3
1-2 godine	208	15.8	229	15.0	47.6	52.4
2-3 godine	150	11.4	156	10.2	49.0	51.0
3-5 godina	126	9.5	174	11.4	42.0	58.0
5-8 godina	125	9.5	142	9.3	46.8	53.2
8-10 godina	76	5.8	69	4.5	52.4	47.6
Preko 10 godina	122	9.2	212	13.9	36.5	63.5

Izvor podataka: LAPZ opštine Bečej za 2019. godinu; proračun i prikaz autorke

U pogledu starosne strukture, stariji od 45 godina čine 36,7% ukupno nezaposlenih (među muškarcima 34%, a među ženama 39,1%), dok je učešće nezaposlenih mlađih od 30 godina 31,4% (među muškarcima 33,6%, a među ženama 29,6%). Posmatrano unutar starosnih grupa žene su zastupljenije u većini starosnih grupa, a muškarci čine većinu nezaposlenih u grupi 15-19 i 60-64 godine dok je u starosnoj grupi 45-49 godina broj muškaraca i žena izjednačen.

Tabela 8. Struktura nezaposlenih prema starosti i polu

	muškarci		žene		polna struktura	
	broj	%	broj	%	muškarci	žene
UKUPNO	1320	100	1528	100	46.3	53.7
15-19	215	16.3	163	10.7	56.3	43.8
20-24	141	10.7	185	12.1	40.3	59.7
25-29	87	6.6	104	6.8	39.9	60.1
30-34	70	5.3	94	6.2	36.5	63.5
35-39	208	15.8	229	15.0	40.5	59.5
40-44	150	11.4	156	10.2	39.5	60.5
45-49	126	9.5	174	11.4	50.4	49.6
50-54	125	9.5	142	9.3	43.6	56.4
55-59	76	5.8	69	4.5	49.6	50.4
60-65	122	9.2	212	13.9	78.2	21.8

Izvor podataka: LAPZ opštine Bečej za 2019. godinu; proračun i prikaz autorke

U LAPZ se konstatuje da su najugroženije grupe nezaposlenih lica osobe sa invaliditetom, Romi, korisnici socijalnih davanja, mlađi od 30 godina i lica starija od 50 godina. Pored toga navodi se da poslodavci imaju potrebu za radnicima koji poseduju praktična znanja u proizvodnim zanimanjima, osnovni nivo poznavanja rada na računarima i posebne sertifikate bez navođenja koliko radnika i za koja zanimanja je potrebno. Navedena su suficitarna (ekonomski tehničar, administrativni tehničar, trgovci i prodavci) i deficitarna zanimanja (CNC glodači, CNC strugari, vozači D kategorije, diplomirani farmaceuti i diplomirani mašinski i elektro inženjeri).

U delu LAPZ koji se odnose na zaposlenost daju se podaci o ukupnom broju zaposlenih, broju zaposlenih u pravnim licima i broju zaposlenih preduzetnika i zaposlenih kod njih u periodu od 2010. do 2017. godine.

Problemi u oblasti zapošljavanja su navedeni u posebnom delu LAPZ: nedostatak poslova kao posledica nedovoljne privredne aktivnosti i nedovoljno direktnih investicija, niska zaposlenost, nezaposlenost mladih, neusaglašenost ponude i potražnje radne snage, dugoročna nezaposlenost, višak nezaposlenih, nepovoljna starosna i kvalifikaciona struktura i siva ekonomija.

U LAPZ je navedeno 19 ciljeva politike zapošljavanja na teritoriji lokalne samouprave, a posebno su izdvojena tri cilja: povećanje zaposlenosti, povećanje nivoa obrazovanja nezaposlenih i socijalna inkluzija. Pored mnogobrojnih ciljeva LAPZ postavlja četiri prioriteta lokalne politike zapošljavanja - usklađivanje ponude i tražnje na tržištu rada, otvaranje novih radnih mesta i samozapošljavanje, ustanovljavanje mera za smanjenje nezaposlenosti, sprovođenje stručnog usavršavanja i sticanja dodatnih znanja radi usklađivanja ponude i potražnje radne snage na tržištu rada.

Stručna praksa za 12 lica i subvencije za samozapošljavanje za 10 lica su mere koje su planirane u 2019. godini, što predstavlja obuhvat od 0,8% nezaposlenih i kao takve svakako neće doprineti realizaciji ambicioznih ciljeva koji su postavljeni u LAPZ. Prema podacima dobijenim anketom upućenom predstavniku/ci jedinice za lokalni ekonomski razvoj u 2019. godini, subvencije za samozapošljavanje dobilo je osam osoba (četiri žene i četiri muškarca), a u program stručne prakse uključeno je osam osoba (šest žena i dva muškarca).

LAPRR opštine Bečej donet je za petogodišnji period (od 2018. do 2022. godine). U analizi stanja u oblasti zapošljavanja prikazani su podaci o nezaposlenima preuzeti iz LAPZ, pri čemu je dat prikaz učešća žena u nezaposlenosti za svaku od prikazanih kategorija. Pored toga, prikazani su i podaci o novoprijavljenima, i zapošljavanju na mesečnom nivou segregirani po polu. Među zaposlenima sa evidencije u proseku žene čine tek nešto više od trećine zaposlenih. U pogledu mera aktivne politike zapošljavanja koje su predviđene u lokalnim akcionim planovima zapošljavanja, konstatuje se da se iz „akcionog plana ne vidi kako će ove mere uticati na smanjenje nepovoljnijeg položaja žena na tržištu rada“. LAPRR postavlja kao strateški cilj unapređenje kapaciteta lokalne samouprave da uvodi rod-

nu perspektivu u svoje politike i programe pri čemu se naglašava važnost uvođenja rodne perspektive u lokalnu strategiju zapošljavanja, te donošenje posebnih mera za zapošljavanje grupe teže zapošljivih žena. Anketno ispitivanje, sprovedeno za potrebe izrade LAPRR pokazalo je da dve trećine anketiranih građanki smatraju da je nezaposlenost najveći problem žena u opštini Bečej. U okviru strateškog cilja unapređenja položaja seoskih žena, predviđen je razvoj programa ekonomskog osnaživanja seoskih žena kroz podršku udruženjima seoskih žena. LAPRR nisu planirana finansijska sredstva za realizaciju postavljenih ciljeva i aktivnosti, jer se prilikom postavljanja strateških ciljeva vodilo računa da ciljevi budu u skladu sa budžetskom projekcijom za razvoj opštine.

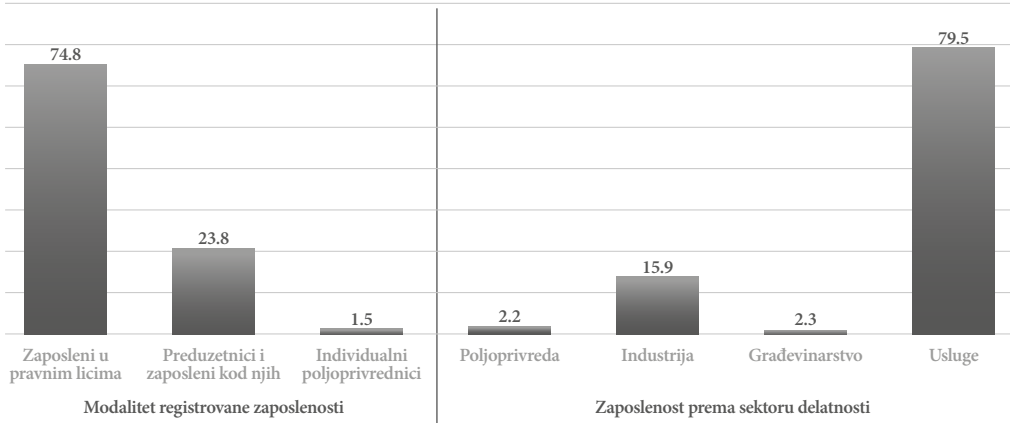
Prema nalazima anketnog istraživanja u izradi LAPZ nije učestvovala osoba/e zadužena za rodnu ravnopravnost na lokalnom nivou, a razlog je to što se LAPZ godinama unazad izrađivao samo za potrebe konkurisanja u finansiranju programa ili mera aktivne politike zapošljavanja koje su ograničene i unapred određene tako da su uglavnom birane sledeće mere: javni radovi, samozapošljavanje, zapošljavanje nezaposlenih lica iz kategorije teže zapošljivih i stručna praksa. Pored usmerenosti na ostvarivanje uskih ciljeva (javni radovi, stručna praksa i sl.) i nesenzitivnost kod donosioca odluka je razlog zašto se ne posmatra šira slika, a samim tim izostaje rodna perspektiva iz LAPZ: „nema povezivanja ni timskog rada, nema tela koje bi bilo inicijator i nosilac posla, a donosioci odluka nisu edukovani niti senzitivni na tu temu“. Ključne prepreke za realizaciju ekonomske jednakosti muškaraca i žena na lokalnom nivou, anketirani vide sa jedne strane u tome što opštinski budžet nije rodno senzitivan, a sa druge to što za realizaciju mera i programa za postizanje ekonomske jednakosti nedostaju finansijska sredstva, kao i ljudski resursi odnosno „tim sa dovoljno stručnim i posvećenim pojedincima koji uz adekvatnu statistiku (nove statističke podatke) rešava pojedinačne slučajeve i doprinosi poboljšanju trenutne situacije“. Procenjuje se da je najveći napredak u LAPRR u odnosu na početno stanje postignut u poboljšanju položaja žena na selu, unapređenjem veština koje doprinose zapošljivosti i konkurentnosti na tržištu rada, kao i u oblasti unapređenja usluga iz nadležnosti lokalne samouprave u seoskim područjima. Navedene aktivnosti su realizovane u okviru projekta finansiranog od strane UN WOMEN.

Sremski Karlovci

U Sremskim Karlovcima je u 2018. godini registrovano 1.578 zaposlenih od kojih je tri četvrtine bilo zaposleno u pravnim licima (1.180), slede preduzetnici i zaposleni kod preduzetnika (375) i individualni poljoprivrednici (71). Četiri petine registrovanih zaposlenih radi u sektoru usluga (1.255) dok je u industriji zaposlena 251 osoba. Unutar sektora usluga, javni sektor

(državna uprava i socijalno osiguranje, obrazovanje, zdravstvo i socijalna zaštita) generiše najveću zaposlenost (523 zaposlena), a drugi po broju zaposlenih je sektor trgovine u kojem radi 244 osobe.

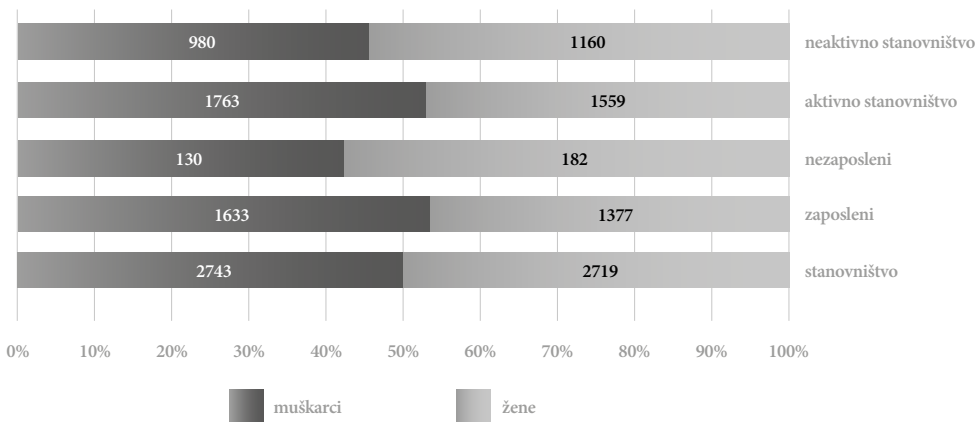
Slika 7. Struktura zaposlenih u 2018. godini prema modalitetima registrovane zaposlenosti i sektoru delatnosti (u %)

Izvor podataka Republički zavod za statistiku: Opštine i regioni u republici Srbiji 2019; prikaz i proračun autorke.
Napomena: Podaci o registrovano zaposlenima su prema opštini rada.

Podaci o strukturi stanovništva radnog uzrasta u 2019. godini prema položaju na tržištu rada i polu (slika 8) ukazuju na nejednakosti muškaraca i žena u pristupu tržištu rada. Učešće žena radnog uzrasta među zaposlenima je 45,7%, među nezaposlenima 58,3%, a među neaktivnim stanovništvom, žene učestvuju sa 54,2%.

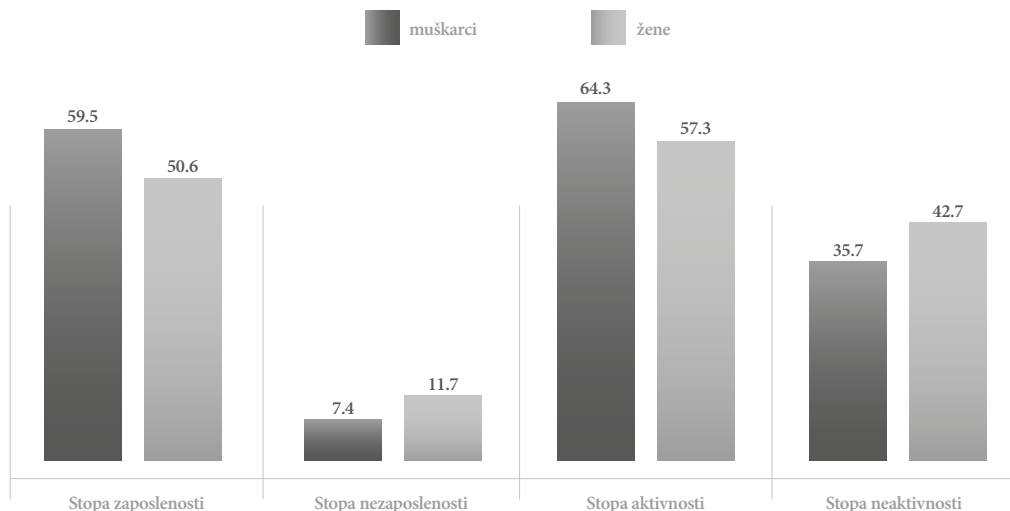
Slika 8. Stanovništvo uzrasta 15-64 godine prema položaju na tržištu rada i polu u 2019. godini

Izvor podataka Republički zavod za statistiku – Baza podataka o registrovanoj zaposlenosti i stanovništvu; DevInfo baza za podatke o registrovanoj nezaposlenosti
Napomena: Podaci o registrovano zaposlenima su prema opštini prebivališta.

Nejednak položaj na tržištu rada potvrđuju osnovni indikatori tržišta rada (slika 9): rodni jaz postoji u stopama registrovane zaposlenosti (59,5% kod muškaraca i 50,6% kod žena), stopama registrovane nezaposlenosti (7,4% kod muškaraca i 11,7% kod žena) i stopama neaktivnosti (35,7% kod muškaraca i 42,7% kod žena).

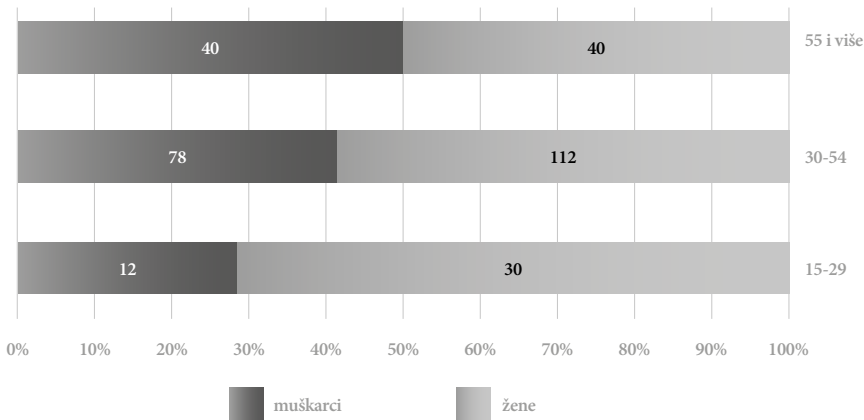
Slika 9. Osnovni indikatori tržišta rada za stanovništvo uzrasta 15-64 godine prema polu u 2019. godini (u %)

Izvor podataka Republički zavod za statistiku – Baza podataka o registrovanoj zaposlenosti i stanovništvu; DevInfo baza za podatke o registrovanoj nezaposlenosti; proračun i prikaz autorke

U LAPZ za 2018. godinu, u delu koji se odnosi na analizu stanja na tržištu rada na teritoriji opštine Sremski Karlovci, prikazani su podaci o demografskim karakteristikama stanovništva, podaci o nezaposlenosti i podaci o zaposlenosti. Konstatuje se da „tržište rada karakteriše neusklađenost ponude i tražnje radne snage, nesklad u starosnoj i obrazovnoj strukturi, visoka dugoročna nezaposlenost, visoka nezaposlenost lica starijih od 40 godina i visoka stopa nezaposlenosti među licima sa nižim stepenom obrazovanja“. Navedene tvrdnje nisu potkrepljene podacima, budući da su prikazani nepotpuni podaci o strukturi nezaposlenih po starosti, obrazovanju i dužini čekanja na posao. Podaci, kako o nezaposlenima, tako i o zaposlenima nisu segregirani po polu, tako da nije moguće izvršiti analizu rodnih nejednakosti na tržištu rada u opštini Sremski Karlovci. Analiza javno dostupnih podataka o nezaposlenima prema stosti i polu (slika 10.) ukazuje na izražene rodne nejednakosti u dve starosne grupe: većinu nezaposlenih mladih do 30 godina čine žene (71,5%) kao i većinu nezaposlenih starosti 30 -54 godine (58,9%).

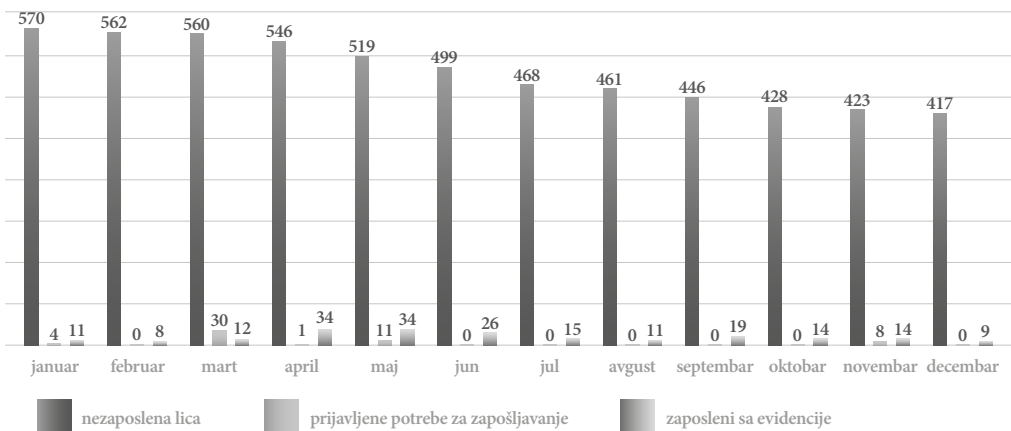
Slika 10. Nezaposleni prema starosti i polu u 2019.

Izvor podataka Republički zavod za statistiku DevInfo baza; proračun i prikaz autorke

Neusklađenost ponude i potražnje na tržištu rada navedeni su kao glavni izazovi u oblasti zapošljavanja, a kao glavni razlog neusklađenosti, naveden je nedostatak znanja i vještina potrebnih za savremene tehnologije u procesu rada. Navedeno nije potkrepljeno podacima o tražnji za zanimanjima i/ili znanjima i vještinama. Analiza podataka o prijavljenim potrebama i zapošljavanju u 2017. godini, aktuelni kada je LAPZ pisan, pokazuju da tražnja za radnom snagom gotovo da ne postoji (slika 11) - ni jedna prijava za zapošljavanje nije dostavljena službi za zapošljavanje u periodu od sedam meseci.

Slika 11. Nezaposleni, prijavljene potrebe i zaposleni sa evidencije u 2017.

Izvor podataka Nacionalna služba za zapošljavanje, mesečni statistički bilteni u 2017. godini

LAPZ preuzima tri cilja politike zapošljavanja iz Nacionalnog akcionog plana zapošljavanja (NAPZ) za 2018. godinu: povećanje broja mladih zaposlenih lica; podsticanje zapošljavanja lica starijih od 50 godina; podsticanje zapošlja-

vanya nekvalifikovane radne snage. Programi i mere za realizaciju navedenih ciljeva takođe su preuzete iz NAPZ, pri čemu se navodi da će se „Specifični problemi lokalnog tržišta rada u opštini Sremski Karlovci u 2018. godini, rešavati se na osnovu analize potreba i materijalnih sredstava.“ U delu koji se odnosi na finansiranje aktivne politike zapošljavanja predviđeno je izdvajanje sredstava za program sticanja praktičnih znanja i program javnih radova. U LAPZ je navedeno da će za javne radove biti izdvojeno 220.000 dinara, ali nema podataka koliko nezaposlenih će biti i na koji period uključeno u ovaj program. Za program sticanja praktičnih znanja⁸ nisu predviđena nikakva sredstva, niti se navodi broj nezaposlenih koji će biti uključen. Za edukaciju za bavljenje organskom poljoprivredom planirano je 300.000 dinara, ali ne postoje podaci o broju polaznika ove obuke. Prema podacima o realizaciji LAPZ u program javnih radova bila je uključena jedna osoba.

LAPRR je donet za trogodišnji period (od 2019. do 2021. godine). U analizi stanja u oblasti zaposlenosti ukazano je na problem nedovoljnih resursa Save-ta za rodnu ravnopravnost za prikupljanje rodno senzitivnih indikatora kad je u pitanju zaposlenost na teritoriji opštine Sremski Karlovci. Iskorenjivanje ekonomskih nejednakosti između muškaraca i žena, uvođenje politike jedn-akih mogućnosti i bolje korišćenje ženskih resursa za razvoj, postavljeno je kao poseban cilj koji treba realizovati kroz četiri pojedinačna cilja: stva-ranje mehanizama za adekvatno sprovođenje politike jednakih mogućnosti u ekonomskom sektoru, unapređenje znanja o mogućnostima zapošljavanja, ženskog preduzetništva i samozapošljavanja, jačanje kapaciteta javnog, civil-nog i poslovnog sektora za otklanjanje rodne diskriminacije, te promocija ekonomskih mogućnosti višestruko diskriminiranih žena. Budžetom loka-lne samouprave nisu opredeljena posebna sredstva za realizaciju aktivnosti LAPRR, već se očekuje dobrovoljno učešće partnera u realizaciji programa, kao i spremnost u lokalnoj zajednici da se postojeći materijalni resursi upo-trebe za određene aktivnosti.

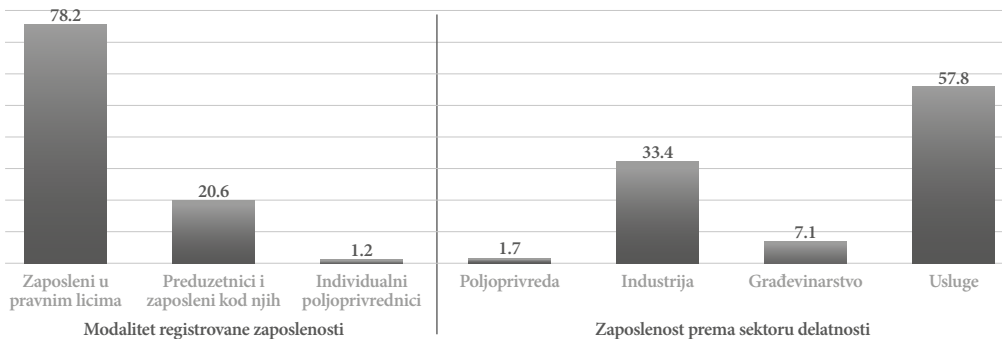
U izradu LAPZ nije uključena osoba koja se bavi rodnom ravnopravnošću zbog, kako se navodi u odgovorima na anketu kratkih rokova za izradu LAPZ, odnosno nepostojanja osobe koja se bavi pitanjem rodne ravnopra-vnosti u opštini, što je ujedno razlog za neuključenost rodne perspektive u LAPZ. Ključne prepreke za realizaciju ekonomske jednakosti muškaraca i žena na lokalnom nivou anketirani vide sa jedne strane u postojanju ste-reotipa i prepreka na kojima se temelji nejednakost među polovima, koji se odražava i na ekonomskom nivou, a sa druge u nedostatku svesti, odnosno slaboj informisanosti građana. Za realizaciju aktivnosti LAPRR potrebno je povećanje resursa, finansijskih, vremenskih i ljudskih, kao i veća koordinacija osoba koje su angažovane na realizaciji aktivnosti.

8 Program sticanja praktičnih znanja, podrazumeva sticanje praktičnih znanja i veština nezaposlenog, obavljanjem konkretnih poslova kod poslodavca koji pripada privatnom sektoru; izvor Nacionalna služba za zapošljavanje, dostu-pno na: http://www.nsz.gov.rs/live/trazite-posao/edukacija/sticanje_prakti_nih_znanja__cid292

Užice

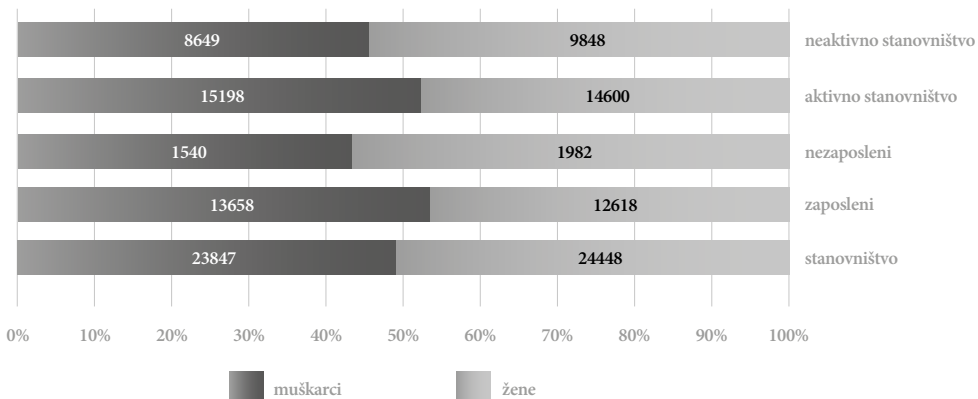
Na teritoriji Grada Užice u 2018. godini bilo je 23.455 zaposlenih, od kojih je najveći broj bio zaposlen u pravnim licima (18.338), preduzetnika i zaposlenih kod njih bilo je 4.840, a registrovano je 458 individualnih poljoprivrednika (slika 12). Najveći broj registrovanozaposlenih radi u sektoru usluga (13.567), u industriji su zaposlene 7.824 osobe, a u građevinarstvu 1660. Blizu dve petine zaposlenih u sektoru usluga, radi u državnoj upravi i socijalnom osiguranju, obrazovanju, zdravstvu i socijalnoj zaštiti.

Slika 12. Struktura zaposlenih u 2018. godini prema modalitetima registrovane zaposlenosti i sektoru delatnosti (u %)

Izvor podataka Republički zavod za statistiku: Opštine i regioni u republici Srbiji 2019; prikaz i proračun autorke.
Napomena: Podaci o registrovano zaposlenima su prema opštini rada.

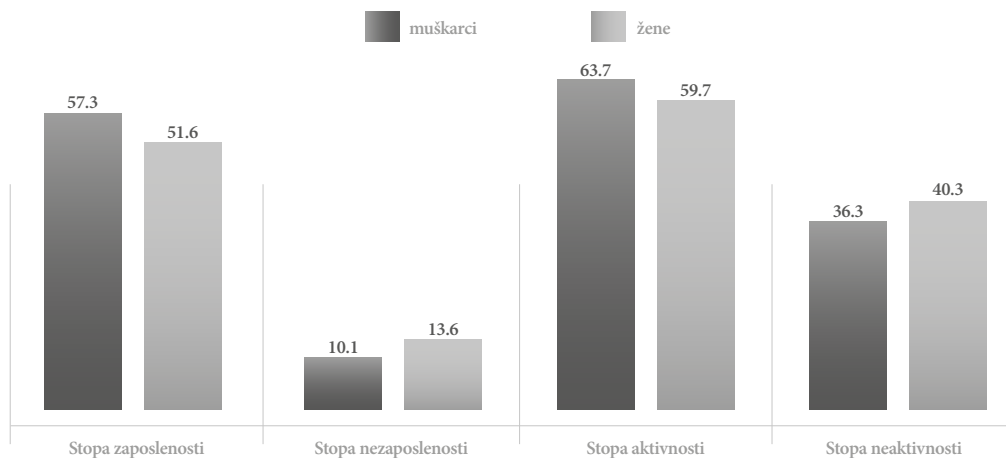
Podaci o strukturi stanovništva radnog uzrasta u 2019. godini prema položaju na tržištu rada i polu (slika 13) ukazuju da je učešće žena radnog uzrasta među zaposlenima 48%, dok ih je među nezaposlenima 56,3%. Žena je više i među stanovništvom koje je isključeno sa tržišta rada: 53,2% neaktivnih čine žene.

Slika 13. Stanovništvo uzrasta 15-64 godine prema položaju na tržištu rada i polu u 2019. godini

Izvor podataka Republički zavod za statistiku – Baza podataka o registrovanoj zaposlenosti i stanovništvu;

Na nejednakosti na tržištu rada ukazuje rodni jaz u osnovnim indikatorima tržišta rada (slika 14). Stopa zaposlenosti muškaraca (57,3%) veća je od stope zaposlenosti žena (51,6%), kao i stopa nezaposlenosti (10,1% kod muškaraca i 13,6% kod žena). Među ženama radnog uzrasta, njih 40,3% su neaktivne,

dok je učešće neaktivnih muškaraca 36,3%.

Slika 14. Osnovni indikatori tržišta rada za stanovništvo uzrasta 15-64 godine prema polu u 2019. godini (u %) Izvor podataka Republički zavod za statistiku – Baza podataka o registrovanoj zaposlenosti i stanovništvu; DevInfo baza za podatke o registrovanoj nezaposlenosti; proračun i prikaz autorke

LAPZ Grada Užica za 2020. godinu u analizi stanja navodi podatke o nezaposlenima segregirane po polu (nezaposlene žene i muškarci prema obrazovnoj i starosnoj strukturi, te dužini čekanja na posao) dok podaci o zaposlenima nisu prikazani po polu. Za prikazane podatke o nezaposlenima u odnosu na polnu strukturu daju se dve ocene: da u ukupnom broju nezaposlenih najveće učešće imaju lica starosti između 50-59 godina (žene 16,3%, muškarci 13,1%), te da je najveći broj nezaposlenih žena sa četvrtim stepenom stručne spreme (18,9%), a najveći broj nazaposlenih muškaraca sa trećim stepenom stručne spreme (15,4%).

Naša analiza podataka datih u LAPZ u pogledu starosne strukture, pokazuje dominantno učešće starijih od 45 godina među nezaposlenima (među muškarcima 52%, a među ženama 46%), dok su svaki peti nezaposleni muškarac i žena mlađi od 30 godina. Posmatrano unutar starosnih grupa žene su zastupljenije u većini starosnih grupa, a muškarci čine većinu nezaposlenih u grupi 15-19 i 60-64 godine.

Tabela 9. Struktura nezaposlenih prema starosti i polu

	muškarci		žene		polna struktura	
	broj	%	broj	%	muškarci	žene
UKUPNO	1540	100	1982	100	43.7	56.3
15-19	40	2.6	31	1.6	56.3	43.7
20-24	101	6.6	127	6.4	44.3	55.7
25-29	160	10.4	222	11.2	41.9	58.1
30-34	124	8.1	232	11.7	34.8	65.2
35-39	161	10.5	209	10.5	43.5	56.5
40-44	153	9.9	248	12.5	38.2	61.8
45-49	173	11.2	242	12.2	41.7	58.3
50-54	205	13.3	275	13.9	42.7	57.3
55-59	257	16.7	300	15.1	46.1	53.9
60-65	166	10.8	96	4.8	63.4	36.6

Izvor podataka: LAPZ Grada Užica za 2020. godinu; proračun i prikaz autorke

Analiza podataka o obrazovnoj strukturi nezaposlenih u decembru 2019. godine, pokazuje da većina nezaposlenih ima završeno srednjoškolsko obrazovanje (60% nezaposlenih muškaraca i 54,1% nezaposlenih žena), bez kvalifikacija je 23,6% nezaposlenih muškaraca i 19,5% nezaposlenih žena. Završeno visoko obrazovanje ima 16,4% nezaposlenih muškaraca i 26,4% nezaposlenih žena. Unutar svake kvalifikacione grupe žene čine većinu: među nezaposlenima bez kvalifikacija 51,5% su žene, među nezaposlenima sa srednjoškolskim obrazovanjem 53,7% su žene, a među visokoobrazovanim nezaposlenima učešće žena je čak 67,5%.

Tabela 10. Struktura nezaposlenih prema obrazovanju i polu

	muškarci		žene		polna struktura	
	broj	%	broj	%	muškarci	žene
UKUPNO	1540	100	1982	100	43.7	56.3
niže	364	23.6	386	19.5	48.5	51.5
srednje	924	60.0	1073	54.1	46.3	53.7
visoko	252	16.4	523	26.4	32.5	67.5

Izvor podataka: LAPZ Grada Užica za 2020. godinu; proračun i prikaz autorke

Analizom prikazanih podataka utvrdili smo da su u pogledu trajanja nezaposlenosti najbrojniji dugoročno nezaposleni (56,4%), pri čemu je među nezaposlenim ženama njih 58,4% na evidenciji duže od godinu dana, dok je među nezaposlenim muškarcima njih 53,7% dugoročno nezaposleno. U ve-

oma dugotrajnoj nezaposlenosti (duže od dve godine) je čak 43,4% nezaposlenih žena i 36,6% nezaposlenih muškaraca.

Tabela 11. Struktura nezaposlenih prema trajanju nezaposlenosti i polu

	muškarci		žene		polna struktura	
	broj	%	broj	%	muškarci	žene
UKUPNO	1540	100	1982	100	43.7	56.3
do 1 godine	713	46.3	824	41.6	46.4	53.6
1-2 godine	263	17.1	298	15.0	46.9	53.1
2-3 godine	103	6.7	151	7.6	40.6	59.4
3-5 godina	130	8.4	175	8.8	42.6	57.4
5-8 godina	117	7.6	179	9.0	39.5	60.5
8-10 godina	67	4.4	127	6.4	34.5	65.5
Preko 10 godina	147	9.5	228	11.5	39.2	60.8

Izvor podataka: LAPZ Grada Užica za 2020. godinu; proračun i prikaz autorke

Iako LAPZ u zaključcima u analizi stanja navodi da je „rodni jaz prisutan kod svih pokazatelja tržišta rada“, te da „su 23% aktivnih nezaposlenih lica sa VŠS I VSS i u ovim stepenima preovlađuju žene, koje u odnosu na muškarce učestvuju sa 66,2 %“. Među 12 ciljeva i zadataka politike zapošljavanja koji su planirani u 2020. godini, nema ni jednog koji bi predstavljao odgovor na utvrđene rodne nejednakosti.

LAPZ predviđa četiri mere politike zapošljavanja za 2020 godinu: program stručne prakse, subvencije za zapošljavanje nezaposlenih lica iz kategorije teže zapošljivih, subvencije za samozapošljavanje i program javnih radova. Za navedene mere nije naveden broj nezaposlenih koji će biti obuhvaćen, već samo opredeljena sredstva. Budući da su za realizaciju predviđena ista sredstva kao i 2018. godine, a da je u međuvremenu iznos izdvajanja po licu povećan, u mere će biti uključeno manje od 124 nezaposlena, koliko je bilo uključeno 2018. godine,⁹ što je u obuhvatu bez značaja za ostvarivanje ciljeva povećanja zaposlenosti na lokalnom tržištu rada, kako za muškarce tako i za žene. Pored navedenih mera koje su definisane NAPZ, planirano je sufinansiranje programa za sticanje novih znanja i vještina za obrazovne profile u turizmu.

LAPRR Grada Užica donet je za period od 2018. do 2021. godine. U analizi stanja u oblasti zaposlenosti navedeni su podaci o učešću žena u starosnoj grupi 25-29 godina, učešću žena u ukupnoj nezaposlenosti i učešću žena među nezaposlenima sa VI i VII stepenom stručne spreme. U okviru posebnog cilja smanjenja ekonomske nejednakosti između muškaraca i žena, uvođen-

9 Lokalni akcioni plan zapošljavanja Grada Užica za 2019. godinu, strana 18, dostupno na <http://uzice.rs/wp-content/uploads/2019/04/Lokalni-akcioni-plan-za-zaposljavanje-za-2019.-godinu.pdf>

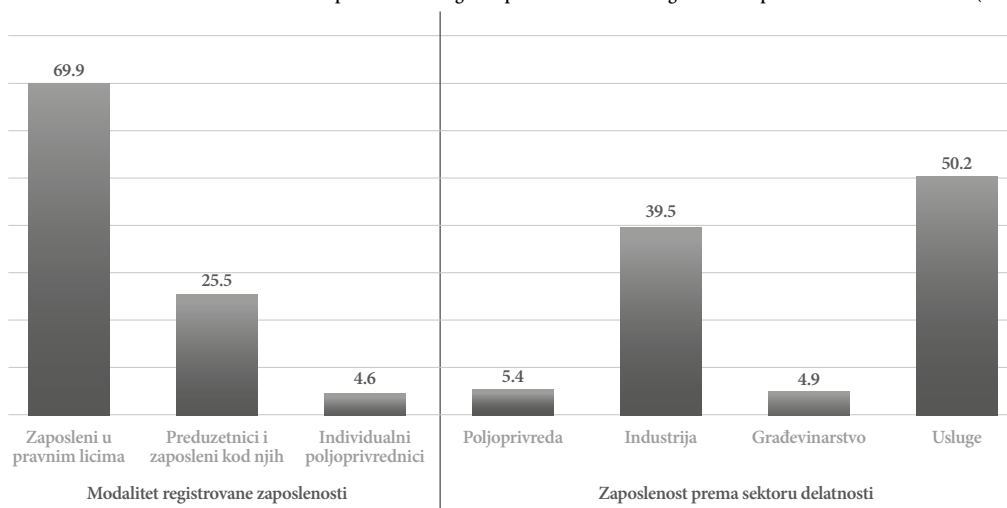
je politike jednakih mogućnosti i bolje korišćenje ženskih resursa za razvoj, planirana je realizacija četiri posebna cilja - stvaranje mehanizama za adekvatno sprovođenje politike jednakih mogućnosti u ekonomskom sektoru, unapređenje znanja o mogućnostima zapošljavanja, ženskog preduzetništva i samozapošljavanja, jačanje kapaciteta javnog, civilnog i poslovnog sektora za otklanjanje rodne diskriminacije te promocija ekonomskih mogućnosti višestruko diskriminiranih žena. Za realizaciju navedenih ciljeva planirana su sredstva u iznosu 110.000 dinara iz budžeta grada, sredstva donatora i sredstva iz postojećih budžetskih linija (budžetska linija za poljoprivredu).

U izradu LAPZ nije uključena osoba koja se bavi rodnom ravnopravnošću zbog, kako se navodi u odgovoru na anketu, toga što „Savet za rodnu ravnopravnost od svog osnivanja nije uspostavio saradnju sa Savetom za zapošljavanje smatrajući da su ciljne grupe različite.“ Predstavnik jedinice za lokalni ekonomski razvoj smatra da je rodna perspektiva u potpunosti uključena u LAPZ uz konstataciju da „rodna ravnopravnost zavisi od toga da li na evidenciji NSZ ima dovoljno kadrova različitog pola koji se mogu uključiti u određene mere.“ Ključne prepreke za realizaciju ekonomske jednakosti muškaraca i žena na lokalnom nivou, anketirani vide u nezainteresovanosti građana i građanki, te u odsustvu želje za učenjem. Procenjuje se da je najveći napredak u realizaciji LAPRR postignut u oblasti prevencije i bezbednosti u lokalnoj zajednici, dok u prethodne dve godine nije bilo aktivnosti na sprovođenju posebnog cilja uvođenja politika jednakih mogućnosti i bolje korišćenje ženskih resursa u sportu i obrazovanju.

Požega

Na teritoriji opštine Požega u 2018. godini bilo je 7.820 zaposlenih, od kojih je najveći broj radio u pravnim licima (5.463), četvrtina zaposlenih su preduzetnici i zaposleni kod preduzetnika (1.998), a individualnih poljoprivrednika bilo je 359 (slika 14). Najveći broj registrovano-zaposlenih radi u sektoru usluga (3.927), u industriji i građevinarstvu radi 3.472, a u poljoprivredi 419 ljudi. Unutar sektora usluga 1.235 zaposlenih radi u javnom sektoru (državna uprava i socijalno osiguranje, obrazovanje, zdravstvo i socijalna zaštita), u trgovini radi 1.071 osoba, a u sektoru saobraćaja i skladištenja 669.

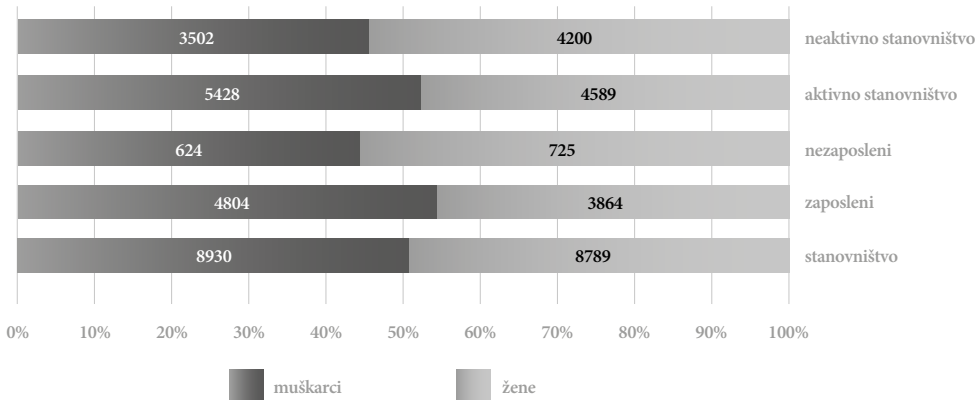
Slika 15. Struktura zaposlenih u 2018. godini prema modalitetima registrovane zaposlenosti i sektoru delatnosti (u %)

Izvor podataka Republički zavod za statistiku: Opštine i regioni u republici Srbiji 2019; prikaz i proračun autorke.
Napomena: Podaci o registrovano zaposlenima su prema opštini rada.

Podaci o strukturi stanovništva radnog uzrasta u 2019. godini prema položaju na tržištu rada i polu (slika 16) ukazuju da je veće učešće žena radnog uzrasta među nezaposlenima (53,7%) i neaktivnima (54,5%), dok ih je među zaposlenima 44,6%.

Slika 16. Stanovništvo uzrasta 15-64 godine prema položaju na tržištu rada i polu u 2019. godini

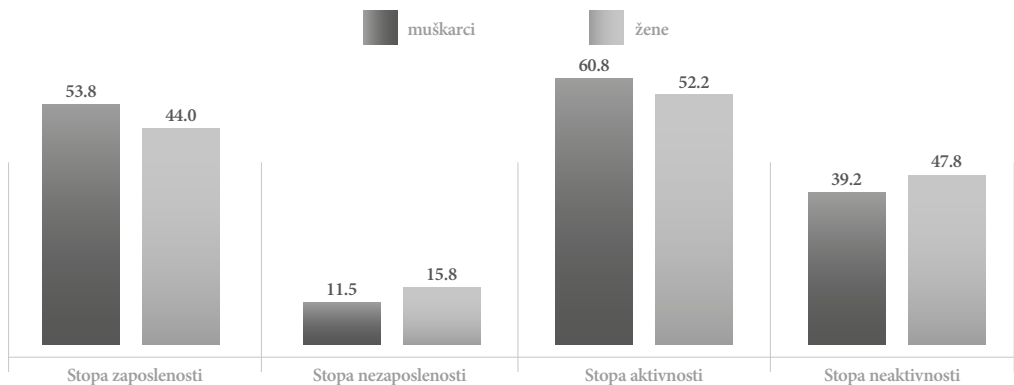

Izvor podataka Republički zavod za statistiku – Baza podataka o registrovanoj zaposlenosti i stanovništvu; DevInfo baza za podatke o registrovanoj nezaposlenosti

Napomena: Podaci o registrovano zaposlenima su prema opštini prebivališta.

Nejednak položaj na tržištu rada pokazuju vrednosti osnovnih indikatora tržišta rada (slika 17). Zaposleno je 53,3% muškaraca i 44% žena radnog uzrasta. Rodni jaz postoji i u stopama nezaposlenosti (11,5% kod muškaraca i 15,8% kod žena). Blizu polovine žena radnog uzrasta (47,8%) i dve petine muškaraca (39,2%) nalazi se izvan tržišta rada.

Slika 17. Osnovni indikatori tržišta rada za stanovništvo uzrasta 15-64 godine prema polu u 2019. godini (u %)

Izvor podataka Republički zavod za statistiku – Baza podataka o registrovanoj zaposlenosti i stanovništvu; DevInfo baza za podatke o registrovanoj nezaposlenosti; proračun i prikaz autorke

LAPZ opštine Požega za 2020. godinu u analizi stanja, navodi podatke o broju zaposlenih prema modalitetima registrovane zaposlenosti i broju nezaposlenih prema obrazovnoj i starosnoj strukturi, kao i trajanju nezaposlenosti. Podaci o nezaposlenima dati su za ukupan broj i za žene. U problemima koji su identifikovani nakon analize stanja, ni jedan se ne odnosi na nejednakosti između muškaraca i žena na tržištu rada iako su one veoma izražene što se može videti iz analize koja sledi.

Analiza podataka o obrazovnoj strukturi nezaposlenih u decembru 2019. godini pokazuje da većina nezaposlenih ima završeno srednjoškolsko obrazovanje (62,7% nezaposlenih muškaraca i 60,1% nezaposlenih žena). Kvalifikacije ne poseduje 28,5% nezaposlenih muškaraca i 19,5% nezaposlenih žena. Petina nezaposlenih žena ima visoko obrazovanje, dok je takvih kod muškaraca svega 8,8%. Među nezaposlenima sa nižim obrazovanjem veće je učešće muškaraca (56,6%), a među visokoobrazovanim nezaposlenima učešće žena je čak 71,2%.

Tabela 12. Struktura nezaposlenih prema obrazovanju i polu

	muškarci		žene		polna struktura	
	broj	%	broj	%	muškarci	žene
UKUPNO	692	100	756	100	47.8	52.2
niže	197	28.5	151	20.0	56.6	43.4
srednje	434	62.7	454	60.1	48.9	51.1
visoko	61	8.8	151	20.0	28.8	71.2

Izvor podataka: LAPZ opštine Požega za 2020. godinu; proračun i prikaz autorke

Analiza starosne strukture nezaposlenih pokazuje da stariji od 45 godina čine polovinu lica na evidenciji nezaposlenih (među muškarcima 55,2%, a među ženama 45,4%). Mladi do 30 godina čine drugu po zastupljenosti starosnu grupu (24,7% nezaposlenih muškaraca i 29,6% nezaposlenih žena). Unutar pojedinih starosnih grupa žene su zastupljenije u većini starosnih grupa, a muškarci čine većinu nezaposlenih u grupi 15-19 i 60-64 godine.

Tabela 13. Struktura nezaposlenih prema starosti i polu

	muškarci		žene		polna struktura	
	broj	%	broj	%	muškarci	žene
UKUPNO	692	100	756	100	47.8	52.2
15-19	25	3.6	7	0.9	78.1	21.9
20-24	44	6.4	65	8.6	40.4	59.6
25-29	67	9.7	69	9.1	49.3	50.7
30-34	60	8.7	90	11.9	40.0	60.0
35-39	51	7.4	97	12.8	34.5	65.5
40-44	63	9.1	85	11.2	42.6	57.4
45-49	71	10.3	90	11.9	44.1	55.9
50-54	78	11.3	89	11.8	46.7	53.3
55-59	110	15.9	130	17.2	45.8	54.2
60-65	123	17.8	34	4.5	78.3	21.7

Izvor podataka: LAPZ opštine Požega za 2020. godinu; proračun i prikaz autorke

U pogledu trajanja nezaposlenosti, dugoročno nezaposleni čine više od polovine nezaposlenim pri čemu je problem dugoročne nezaposlenosti izraženiji kod žena nego muškaraca - među nezaposlenim ženama njih 61,1% je na evidenciji duže od godinu dana, dok je među nezaposlenim muškarcima 52,7% dugoročno nezaposleno. U veoma dugotrajnoj nezaposlenosti je 47,4% nezaposlenih žena i 36,4% nezaposlenih muškaraca.

Tabela 14. Struktura nezaposlenih prema trajanju nezaposlenosti i polu

	muškarci		žene		polna struktura	
	broj	%	broj	%	muškarci	žene
UKUPNO	692	100	756	100	47.8	52.2
do 3 meseca	143	20.7	120	15.9	54.4	45.6
3-6 meseci	82	11.8	98	13.0	45.6	54.4
6-9 meseci	49	7.1	35	4.6	58.3	41.7
9-12 meseci	53	7.7	41	5.4	56.4	43.6
1-2 godine	113	16.3	104	13.8	52.1	47.9
2-3 godine	36	5.2	70	9.3	34.0	66.0
3-5 godina	62	9.0	86	11.4	41.9	58.1
5-8 godina	63	9.1	85	11.2	42.6	57.4
8-10 godina	27	3.9	45	6.0	37.5	62.5
Preko 10 godina	64	9.2	72	9.5	47.1	52.9

Izvor podataka: LAPZ opštine Požega za 2020. godinu; proračun i prikaz autorke

LAPZ predviđa dve mere politike zapošljavanja za 2020. godinu: program stručne prakse i subvencije za samozapošljavanje u skladu sa, kako se navodi, analizom i procenom potreba a „u cilju postizanja održivog socio-ekonomskog razvoja opštine Požega“. Za navedene mere nije naveden broj nezaposlenih koji će biti obuhvaćen već samo opredeljena sredstva (1,5 miliona dinara iz lokalnog budžeta, i 1,485 miliona iz republičkog budžeta), a prema visini opredeljenih sredstava može se zaključiti da će merama biti obuhvaćeno između 1% i 2% od ukupnog broja nezaposlenih na evidenciji.

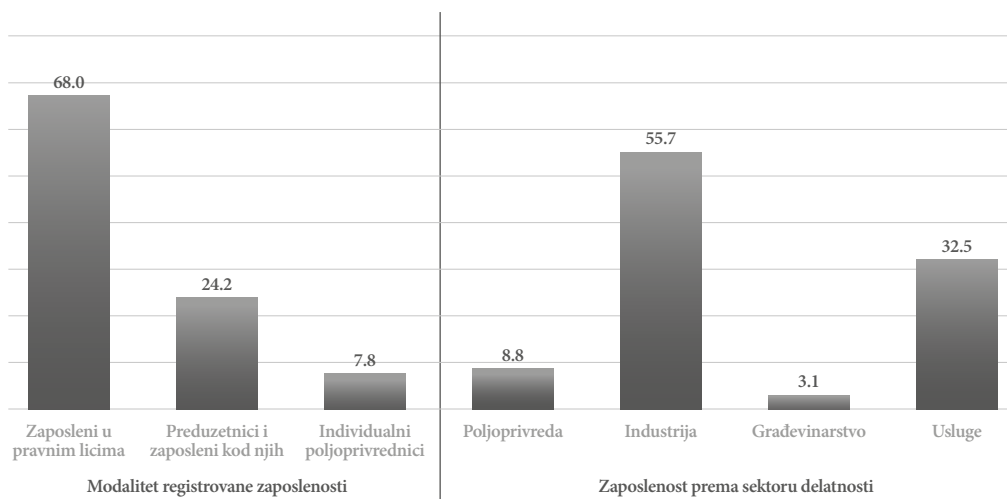
Prema podacima dobijenim anketnim ispitivanjem u izradu LAPZ nije uključena osoba koja se bavi rodnom ravnopravnošću, zbog nepostojanja zaposlenog/e koji/a se bavi rodnom ravnopravnošću. Ključne prepreke za realizaciju ekonomske jednakosti muškaraca i žena na lokalnom nivou anketirani vide u manjem učešću žena u procesima odlučivanja o javnim

poslovima na svim društvenim nivoima i u svim oblastima, nejednakom pristupu budžetu, te običajno pravo. Mišljenje predstavnice komisije za rodnu ravnopravnost je da je najveći napredak u ovoj oblasti postignut u zastupljenosti žena na odgovornim funkcijama u jedinici lokalne samouprave, ustanovama i javnim preduzećima kao i u opštinskoj skupštini i funkcijama u izvršnoj vlasti. Najmanji napredak je postignut u oblasti budžetiranja. Sredstva izdvojena za realizaciju LAPZ potrebno je značajno povećati kako bi se ostvarili efekti.

Arilje

U 2018. godini na teritoriji opštine Arilje bilo je 6.330 zaposlenih od kojih je najveći broj radio u pravnim licima (4.307), četvrtina zaposlenih su preduzetnici i zaposleni kod preduzetnika (1.529), a u statusu individualnih poljoprivrednika bilo je 494 osoba (slika 18). Više od polovine registrovano-zaposlenih radi u sektoru industrije (3.523), u sektoru usluga radi trećina zaposlenih (2.055), u sektoru poljoprivrede je 554 zaposlenih, a u građevinarstvu 196. Unutar sektora usluga 1.235 zaposlenih radi u javnom sektoru (državna uprava i socijalno osiguranje, obrazovanje, zdravstvo i socijalna zaštita), u trgovini radi 1.071 osoba, a u sektoru saobraćaja i skladištenja 669.

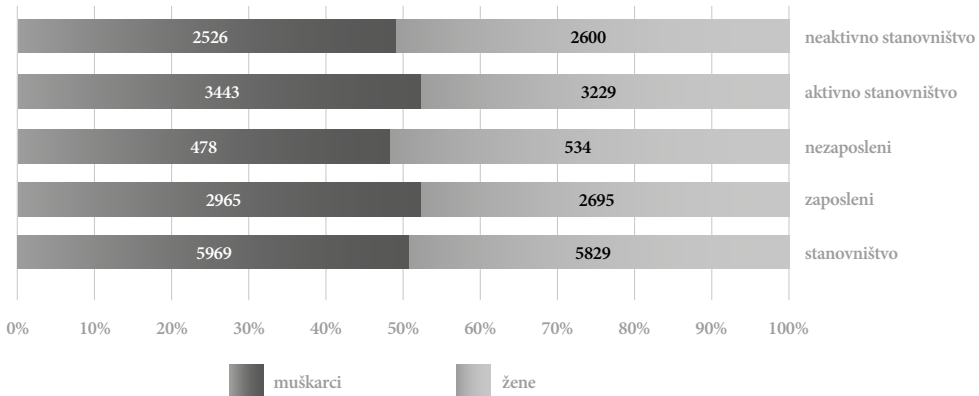
Slika 18. Struktura zaposlenih u 2018. godini prema modalitetima registrovane zaposlenosti i sektoru delatnosti (u %)

Izvor podataka Republički zavod za statistiku: Opštine i regioni u republici Srbiji 2019; prikaz i proračun autorke.
Napomena: Podaci o registrovano zaposlenima su prema opštini rada.

Podaci o strukturi stanovništva radnog uzrasta u 2019. godini prema položaju na tržištu rada i polu (slika 19) ukazuju na veću zastupljenost žena radnog uzrasta među nezaposlenima (52,8%) i manju zastupljenost među zaposlenima (47,6%).

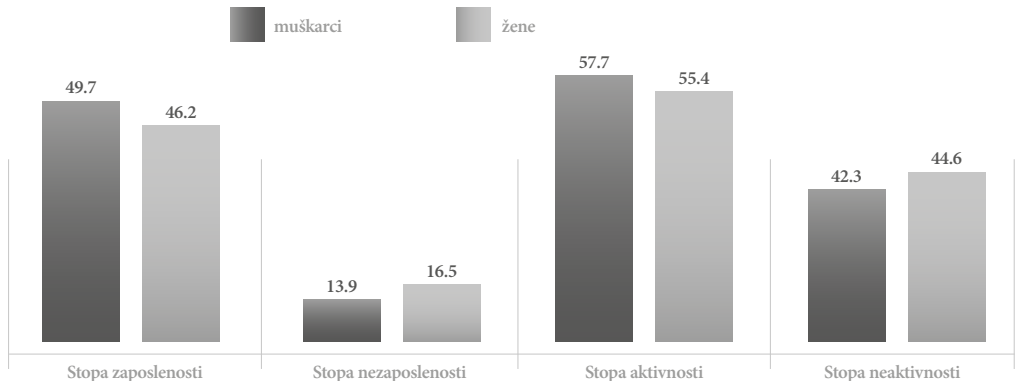
Slika 19. Stanovništvo uzrasta 15-64 godine prema položaju na tržištu rada i polu u 2019. godini

Izvor podataka Republički zavod za statistiku – Baza podataka o registrovanoj zaposlenosti i stanovništvu; DevInfo baza za podatke o registrovanoj nezaposlenosti
 Napomena: Podaci o registrovano zaposlenima su prema opštini prebivališta.

Osnovni indikatora tržišta rada (slika 20) ukazuju na izvesne razlike u stopama zaposlenosti, nezaposlenosti, aktivnosti i neaktivnosti između muškaraca i žena. Zaposleno je 49,7% muškaraca i 44,2% žena radnog uzrasta. Rodni jaz postoji u stopama nezaposlenosti (13,9% kod muškaraca i 16,5% kod žena). Više od dve petine radno sposobnog stanovništva Arilja nije uključeno na tržište rada (42,3% muškaraca i 44,6% žena).

Slika 20. Osnovni indikatora tržišta rada za stanovništvo uzrasta 15-64 godine prema polu u 2019. godini (u %)

Izvor podataka Republički zavod za statistiku – Baza podataka o registrovanoj zaposlenosti i stanovništvu; DevInfo baza za podatke o registrovanoj nezaposlenosti; proračun i prikaz autorke

LAPZ opštine Arilje za 2020. godinu u analizi stanja na lokalnom tržištu rada navodi podatke o strukturi zaposlenih prema sektoru delatnosti, te ukupan broj zaposlenih. Podaci o nezaposlenima, broju nezaposlenih prema obrazovnoj i starosnoj strukturi su segregirani po polu, dok su podaci o nezaposlenima koji pripadaju kategorijama teže zapošljivih dati za ukupan broj. Podaci o novoprijavljenim na evidenciju i zaposlenima sa evidencije dati su za ukupan broj i za žene. LAPZ ne identifikuje probleme na lokalnom tržištu rada niti se iznose ocene u odnosu na prikazane podatke.

Analiza podataka o obrazovnoj strukturi nezaposlenih u decembru 2019. godine pokazuje da većina nezaposlenih ima završeno srednjoškolsko obrazovanje (60,4% nezaposlenih muškaraca i 52,4% nezaposlenih žena). Kvalifikacije ne poseduje 29,7% nezaposlenih muškaraca i 30,3% nezaposlenih žena. Visoko obrazovanje ima 17,2% nezaposlenih žena i 9,9% nezaposlenih muškaraca, dok je takvih kod muškaraca svega 8,8%. Među nezaposlenima sa srednjoškolskim obrazovanjem, veće je učešće muškaraca (52,7%), a među visokoobrazovanim nezaposlenima učešće žena je 64,3%.

Tabela 15. Struktura nezaposlenih prema obrazovanju i polu

	muškarci		žene		polna struktura	
	broj	%	broj	%	muškarci	žene
UKUPNO	555	100	574	100	49.2	50.8
niže	165	29.7	174	30.3	48.7	51.3
srednje	335	60.4	301	52.4	52.7	47.3
visoko	55	9.9	99	17.2	35.7	64.3

Izvor podataka: LAPZ opštine Požega za 2020. godinu¹⁰; proračun i prikaz autorke

Analiza starosne strukture nezaposlenih pokazuje da stariji od 45 godina čine polovinu lica na evidenciji nezaposlenih (među muškarcima 55,2%, a među ženama 45,4%). Mladi do 30 godina čine drugu po zastupljenosti starosnu grupu (24,7% nezaposlenih muškaraca i 29,6% nezaposlenih žena). Unutar pojedinih starosnih grupa, žene su zastupljenije u većini starosnih grupa, a muškarci čine većinu nezaposlenih u grupi 15-19 i 60-64 godine.

10 U LAPZ opštine Požega dati su podaci o nezaposlenima u decembru 2019. za sve opštine u Zlatiborskoj oblasti.

Tabela 16. Struktura nezaposlenih prema starosti i polu

	muškarci		žene		polna struktura	
	broj	%	broj	%	muškarci	žene
UKUPNO	555	100	574	100	49.2	50.8
15-19	16	2.9	7	1.2	69.6	30.4
20-24	38	6.8	57	9.9	40.0	60.0
25-29	48	8.6	66	11.5	42.1	57.9
30-34	56	10.1	74	12.9	43.1	56.9
35-39	60	10.8	72	12.5	45.5	54.5
40-44	75	13.5	67	11.7	52.8	47.2
45-49	51	9.2	65	11.3	44.0	56.0
50-54	61	11.0	73	12.7	45.5	54.5
55-59	74	13.3	64	11.1	53.6	46.4
60-65	76	13.7	29	5.1	72.4	27.6

Izvor podataka: LAPZ opštine Požega za 2020. godinu; proračun i prikaz autorke

U pogledu trajanja nezaposlenosti, dugoročno nezaposleni čine više od polovine nezaposlenih: 58,9% muškaraca i 57,3% žena je na evidenciji duže od godinu dana, a u veoma dugotrajnoj nezaposlenosti je 44,1% nezaposlenih žena i 42,5% nezaposlenih muškaraca.

Tabela 17. Struktura nezaposlenih prema trajanju nezaposlenosti i polu

	muškarci		žene		polna struktura	
	broj	%	broj	%	muškarci	žene
UKUPNO	692	100	756	100	47.8	52.2
do 3 meseca	143	20.7	120	15.9	54.4	45.6
3-6 meseci	82	11.8	98	13.0	45.6	54.4
6-9 meseci	49	7.1	35	4.6	58.3	41.7
9-12 meseci	53	7.7	41	5.4	56.4	43.6
1-2 godine	113	16.3	104	13.8	52.1	47.9
2-3 godine	36	5.2	70	9.3	34.0	66.0
3-5 godina	62	9.0	86	11.4	41.9	58.1
5-8 godina	63	9.1	85	11.2	42.6	57.4
8-10 godina	27	3.9	45	6.0	37.5	62.5
Preko 10 godina	64	9.2	72	9.5	47.1	52.9

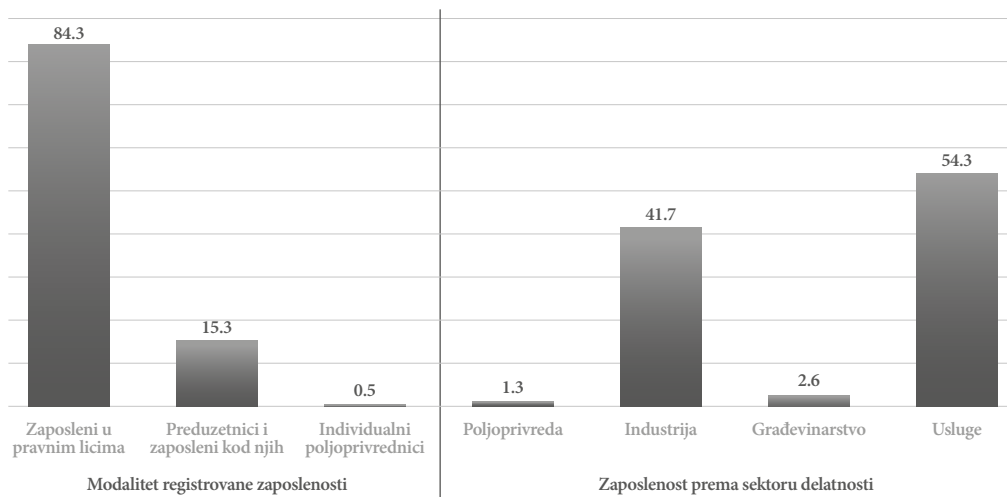
Izvor podataka: LAPZ opštine Požega za 2020. godinu; proračun i prikaz autorke

LAPZ opštine Arilje predviđa dve mere politike zapošljavanja za 2020. godinu: program javnih radova i subvencije za samozapošljavanje u skladu sa, kako se navodi, analizom i procenom potreba a „u cilju postizanja održivog socio-ekonomskog razvoja opštine Arilje“. Planirano je da u mere bude uključeno svega devet nezaposlenih (šest za meru samozapošljavanja i troje u javne radove) što svakako neće imati efekta na unapređenje socio-ekonomskog razvoja.

Vranje

U 2018. godini na području grada Vranja bilo je 21.594 zaposlenih, od kojih je najveći broj radio u pravnim licima (18.196), slede preduzetnici i zaposleni kod preduzetnika (3,295), a u statusu individualnih poljoprivrednika bilo je 106 osoba (slika 21). Više od polovine registrovano-zaposlenih radi u sektoru usluga (11.730), a u industriji je radilo 9.011 zaposlenih. Najbrojniji unutar sektora usluga su zaposleni u javnom sektoru (državna uprava i socijalno osiguranje, obrazovanje, zdravstvo i socijalna zaštita) - njih 4.976, i zaposleni u trgovini (3.037).

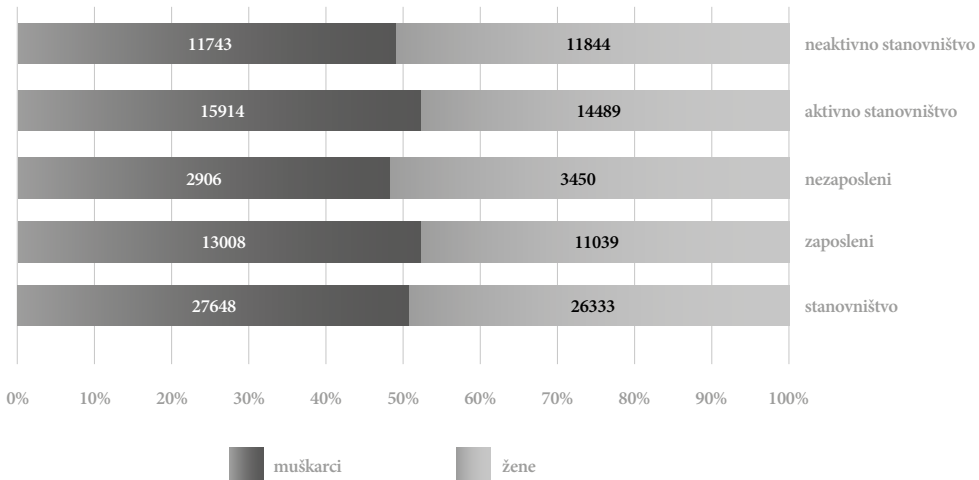
Slika 21. Struktura zaposlenih u 2018. godini prema modalitetima registrovane zaposlenosti i sektoru delatnosti (u %)

Izvor podataka Republički zavod za statistiku: Opštine i regioni u republici Srbiji 2019; prikaz i proračun autorke.
Napomena: Podaci o registrovano zaposlenima su prema opštini rada.

Podaci o strukturi stanovništva radnog uzrasta u 2019. godini prema položaju na tržištu rada i polu (slika 22) ukazuju na veću zastupljenost žena radnog uzrasta među nezaposlenima (54,3%) i manju zastupljenost među zaposlenima (45,9%). Među neaktivnim stanovništvom podjednako su zastupljeni muškarci i žene.

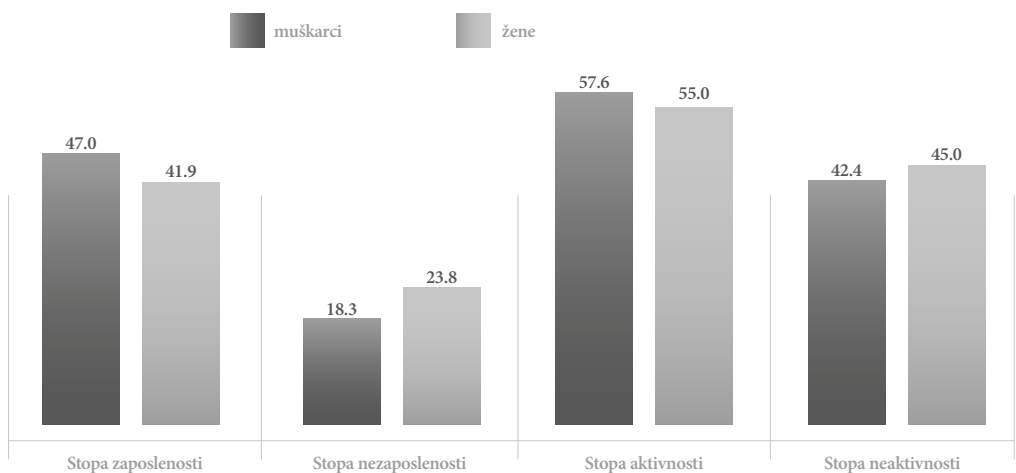
Slika 22. Stanovništvo uzrasta 15-64 godine prema položaju na tržištu rada i polu u 2019. godini

Izvor podataka Republički zavod za statistiku – Baza podataka o registrovanoj zaposlenosti i stanovništvu; DevInfo baza za podatke o registrovanoj nezaposlenosti
 Napomena: Podaci o registrovano zaposlenima su prema opštini prebivališta.

Rodne nejednakosti prisutne su u svim pokazateljima tržišta rada (slika 23): zaposleno je 47% muškaraca i 41,9% žena radnog uzrasta. Rodni jaz postoji u stopama nezaposlenosti (13,9% kod muškaraca i 16,5% kod žena). Više od dve petine radno sposobnog stanovništva nalazi se izvan tržišta rada (42,4% muškaraca i 45% žena).

Slika 23. Osnovni indikatori tržišta rada za stanovništvo uzrasta 15-64 godine prema polu u 2019. godini (u %)

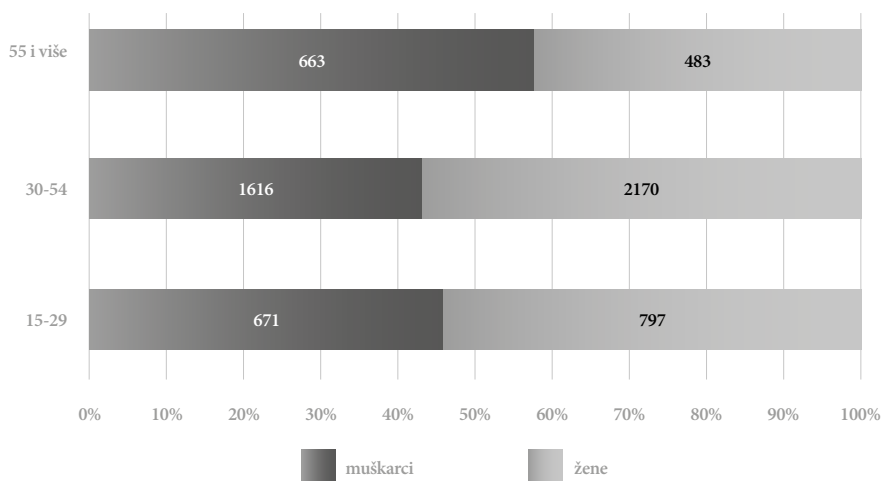

Izvor podataka Republički zavod za statistiku – Baza podataka o registrovanoj zaposlenosti i stanovništvu; DevInfo baza za podatke o registrovanoj nezaposlenosti; proračun i prikaz autorke

U LAPZ grada Vranja za 2019. godinu, u delu koji se odnosi na stanje na lokalnom tržištu rada, navodeni su podaci o broju zaposlenih prema modalitetima registrovane zaposlenosti u 2018. godini, podaci o strukturi zaposlenih u četiri sektora delatnosti te podaci o stanovništvu prema ekonomskoj aktivnosti iz Popisa 2011. godine. U delu LAPZ koji se bavi nezaposlenošću navedeni su podaci o ukupnom broju nezaposlenih i broju nezaposlenih žena, broju nezaposlenih prema stepenu stručne spreme koji nisu segregirani prema polu, podaci o strukturi nezaposlenosti prema područjima rada, te podaci o osetljivim grupama nezaposlenih (osobe sa invaliditetom, interno raseljena lica i Romi). Podaci o osetljivim grupama dati su za ukupan broj i za broj žena unutar svake od tri grupe. Prikazani podaci nisu analizirani, niti su identifikovani problemi na lokalnom tržištu rada.

Na osnovu nepotpunih i rodno neutralnih podataka, nije moguće steći uvid u stanje na tržištu rada Vranja i izvršiti analizu rodni nejednakosti. Analiza javno dostupnih podataka o nezaposlenima prema starosti i polu (slika 24) ukazuje na rodne nejednakosti u svim starosnim grupama: većinu nezaposlenih mladih do 30 godina čine žene (54,3%) kao i većinu nezaposlenih starosti 30-54 godine (57,3%), dok muškarci čine većinu u grupi najstarijih (57,8%).

Slika 24. Nezaposleni prema starosti i polu u 2019.

Izvor podataka Republički zavod za statistiku DevInfo baza; proračun i prikaz autorke

Porast zaposlenosti i stvaranje preduslova za dalji razvoj radne snage na teritoriji grada Vranja, postavljen je u LAPZ kao cilj lokalne politike zapošljavanja, za čiju realizaciju su predviđene dve mere: stručna praksa za 100 nezaposlenih i obuka na zahtev poslodavca za 60 nezaposlenih. U obrazloženju izbora navedenih mera navodi se da su programi obuka „jedan od održivih mehanizama za usklađivanje potreba poslodavaca za specijalizovanim veštinama radnika, uslovljenih tehnologijom konkretnih radnih mesta i teh-

ničko-tehnološkim procesom“, a da se programom stručne prakse „afirmišu i mladi zaposleni visokoškolci na evidenciji NSZ Vranje“. Nejasno je zašto su izabrane navedene mere, budući da nije urađena analiza na osnovu koje bi bili identifikovani problemi neusklađenosti ponude i potražnje za zanimanjima i/ili potrebnim znanjima i veštinama, niti je utvrđen problem nezaposlenosti visokoobrazovanih. U delu LAPZ koji ima naslov Odnos ponude i potražnje na tržištu rada, ne navode se podaci o ponudi i potražnji, već podaci o obrazovnoj strukturi stanovništva dobijeni popisom iz 2011. godine, i navode se obrazovne institucije na teritoriji grada Vranja. Analiza strukture nezaposlenih prema obrazovanju pokazuje da visokoobrazovani, kojima je namenjena stručna praksa čine 22,7% nezaposlenih na evidenciji, dok je učešće nezaposlenih bez kvalifikacija 29,8%, a nezaposlenih sa završenim srednjoškolskim obrazovanjem je 47,5%.

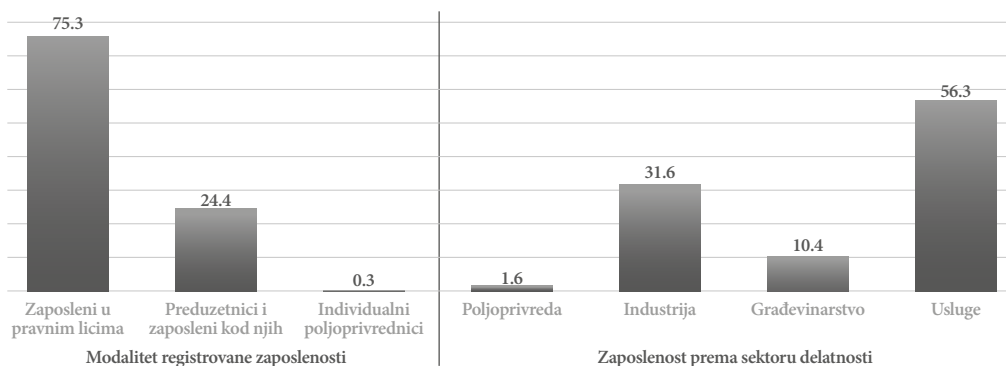
LAPRR donet za period od 2017. do 2020. godine, u delu koji je naslovljen Ekonomski razvoj daje podatke segregirane po polu za broj zaposlenih, nezaposlenih, neaktivnih, zaposlenih u opštinskoj upravi na izvršilačkim i rukovodećim pozicijama, te nosilaca poljoprivrednih gazdinstava¹¹. U ovom delu analize stanja nije data ni jedna ocena u pogledu rodnih nejednakosti, iako su one više nego očigledne: učešće žena na izvršilačkim pozicijama u opštini je 40,3%, učešće na rukovodećim pozicijama u opštini je 13%, među vlasnicima poljoprivrednih gazdinstava žena ima 18,1%, a među korisnicima subvencija za poljoprivrednu podršku, žene čine 10,1%. LAPRR postavlja kao cilj povećanje broja ženskih ekonomskih inicijativa i biznisa koje vode žene, a koji treba da bude realizovan kroz izradu baze podataka preduzetnika, po tipu ekonomske aktivnosti, pravnoj formi i polu nosioca/vlasnika. Ispitivanje preduzetničkih potencijala žena (posebno mladih žena), žena sa sela, ima za cilj da kroz organizovanje sastanaka i tribina i pružanja savetodavne podrške ženama koje su zainteresovane za pokretanje ili unapređenje biznisa to i postigne. Navedeni su izvori sredstava za realizaciju navedenih sredstava, ali ne i iznosi potrebnih sredstava.

11 U LAPRR se ne navodi izvor podataka i vremenski period na koji se podaci odnose. Uz pretpostavku da se podaci odnose na 2016. ili 2017. godinu, podatak o broju nezaposlenih od 9644 (5172 muškarca i 4492 žene) nije tačan ni za jedan mesec u 2016. i 2017. godini, budući da je prema podacima iz Mesečnog statističkog biltena NSZ najveći broj nezaposlenih zabeležen u mesecu u januaru 2016. godine i iznosio je 9022 (4510 muškaraca i 4512 žene). U LAPRR se navodi „broj neaktivnih, odnosno stope zaposlenosti : 5083 (2792 m + 2291 ž)“. Pored toga što broj neaktivnih nije stopa zaposlenosti, sam broj neaktivnih nije tačan. U 2016. godini broj neaktivnih stanovnika radnog uzrasta iznosio je 28.572 (proračun autorke na osnovu podataka RZS o procenjenom broju stanovnika, broju zaposlenih i broju nezaposlenih u 2016. godini).

Surdulica

Na području opštine Surdulica u 2018. godini bilo je 4.368 zaposlenih, od kojih je najveći broj radio u pravnim licima (3.288), a preduzetnika i zaposlenih kod preduzetnika bilo je 1.067 (slika 25). Više od polovine registrovano-zaposlenih radi u sektoru usluga (2.461), a u industriji i građevinarstvu, radile su dve petine zaposlenih (1.838). Polovina zaposlenih unutar sektora usluga radi u javnom sektoru (državna uprava i socijalno osiguranje, obrazovanje, zdravstvo i socijalna zaštita), a u sektoru trgovine zaposleno je 515 ljudi.

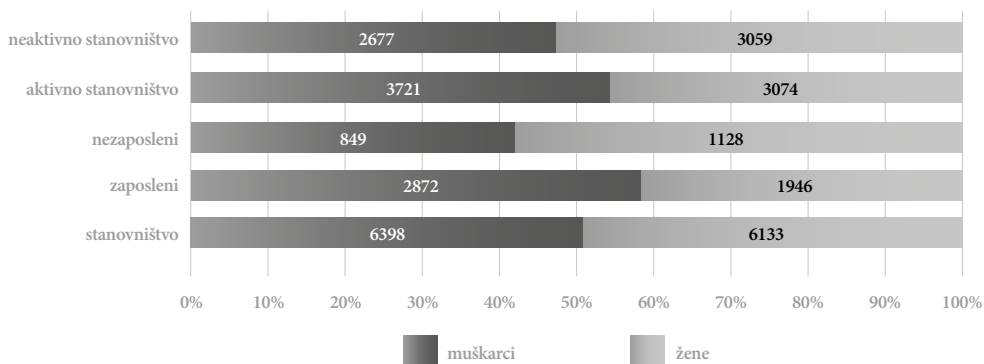
Slika 25. Struktura zaposlenih u 2018. godini prema modalitetima registrovane zaposlenosti i sektoru delatnosti (u %)

Izvor podataka Republički zavod za statistiku: Opštine i regioni u republici Srbiji 2019; prikaz i proračun autorke.
Napomena: Podaci o registrovano zaposlenima su prema opštini rada.

Podaci o strukturi stanovništva radnog uzrasta u 2019. godini ukazuju na nejednak položaj muškaraca i žena na tržištu rada (slika 26). Žene su manje zastupljene među zaposlenima (40,4%), a čine većinu nezaposlenih (57,1%) i neaktivnih (53,3%) stanovnika.

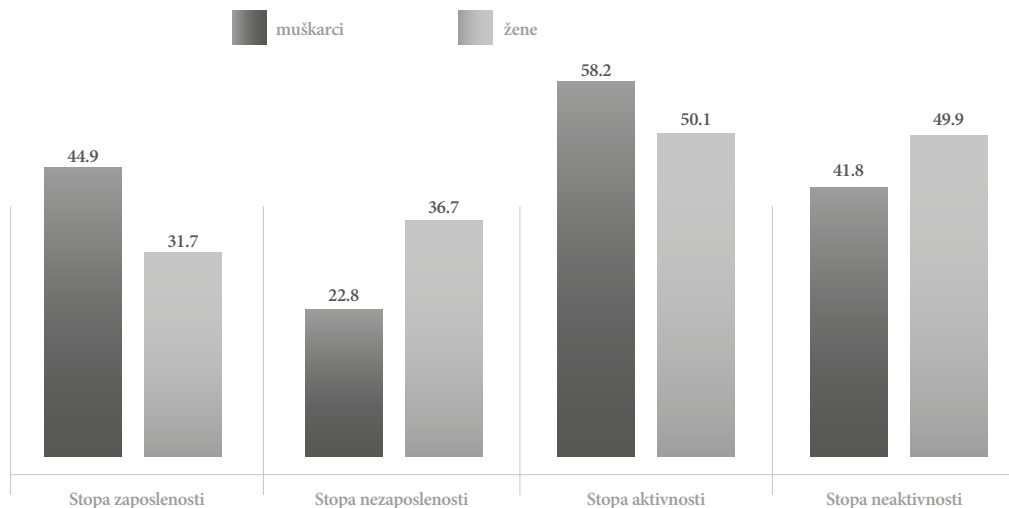
Slika 26. Stanovništvo uzrasta 15-64 godine prema položaju na tržištu rada i polu u 2019. godini

Izvor podataka Republički zavod za statistiku – Baza podataka o registrovanoj zaposlenosti i stanovništvu; DevInfo baza za podatke o registrovanoj nezaposlenosti
Napomena: Podaci o registrovano zaposlenima su prema opštini prebivališta.

Tržište rada u opštini Surdulica karakterišu niska stopa zaposlenosti i visoke stope nezaposlenosti i neaktivnosti. Izražene su rodne nejednakosti u svim pokazateljima tržišta rada (slika 27): zaposleno je 44,9% muškaraca i 31,7% žena radnog uzrasta. Rodni jaz postoji u stopama nezaposlenosti (22,8% kod muškaraca i 36,7% kod žena). Izvan tržišta rada je polovina žena i 41,8% muškaraca radnog uzrasta.

Slika 27. Osnovni indikatori tržišta rada za stanovništvo uzrasta 15-64 godine prema polu u 2019. godini (u %)

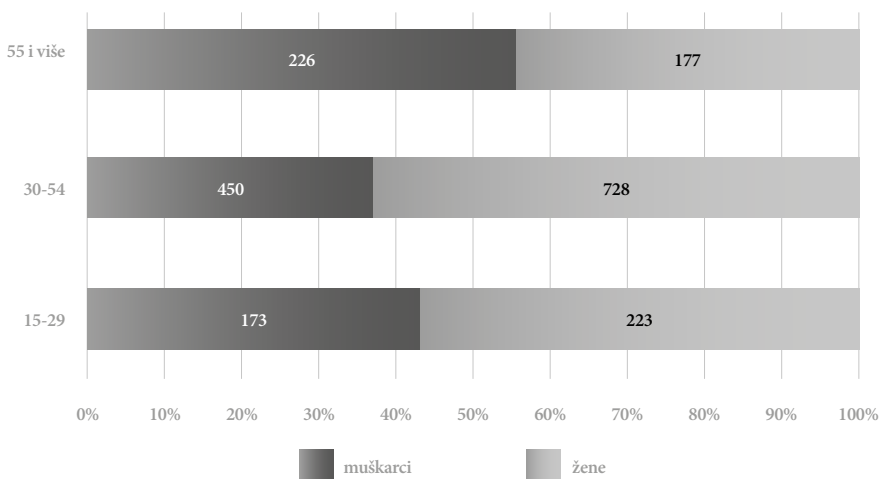
Izvor podataka Republički zavod za statistiku – Baza podataka o registrovanoj zaposlenosti i stanovništvu; DevInfo baza za podatke o registrovanoj nezaposlenosti; proračun i prikaz autorke

U LAPZ opštine Surdulica za 2020. godinu navode se podaci o zaposlenima u 2019. godini, prema sektorima delatnosti. U delu LAPZ koji se bavi stanjem na tržištu rada navedeni su anketni podaci o zaposlenosti, nezaposlenosti i neaktivnosti za teritoriju Srbije, a podaci o nezaposlenosti u Surdulici navedeni su za ukupan broj nezaposlenih i broj nezaposlenih žena. U delu LAPZ koji je naslovljen Zapošljavanje, navode se podaci o zaposlenima prema modalitetima registrovane zaposlenosti, te učešće zaposlenih u prerađivačkoj industriji u ukupnoj zaposlenosti. Pored podataka o zaposlenima, u ovom delu navodi se da nezaposleni od prvog do petog stepena stručne spreme čine 96,85% ukupnog broja nezaposlenih, da mladi do 30 godina čine 19,75% nezaposlenih; dati su podaci o prosečnom trajanju nezaposlenosti (ukupno, za muškarce i za žene), te broj nezaposlenih Roma (ukupan broj i broj žena), osoba sa invaliditetom (ukupan broj i broj žena) i broj mladih (ukupan). U poglavlju Zapošljavanje, u potpunosti su preuzeti delovi NAPZ koji se odnose na kategorije teže zapošljivih u Srbiji (žene, lica bez kvalifikacija i niskokvalifikovani, stariji od 50 godina, dugoročno nezaposleni i mladi). Podaci o nezaposlenima u Surdulici navedeni su za žene, mlade, osobe sa invaliditetom i Rome. U LAPZ se konstatuje da je nezaposlenost žena u opštini Surdulica

„manja od nezaposlenosti muškaraca. Od ukupnog broja nezaposlenih prema evidenciji NSZ 1031 čine žene, odnosno 44,45%.“ Navedeno nije tačno, budući da ukupan broj nezaposlenih, kako se navodi u delu stanje na tržištu rada iznosi 1766, tako da je učešće žena u ukupnoj nezaposlenosti 58,4%. Podaci o nezaposlenima u Surdulici nisu analizirani, niti su identifikovani problemi na lokalnom tržištu rada.

Pored podataka o rodnom nejednakostima koji su izloženi i analiza javno dostupnih podataka o nezaposlenima prema starosti i polu (slika 28) ukazuju na rodne nejednakosti u svim starosnim grupama: većinu nezaposlenih mladih do 30 godina čine žene (56,3%) kao i većinu nezaposlenih starosti 30-54 godine (61,8%), dok muškarci čine većinu u grupi najstarijih (56%).

Slika 28. Nezaposleni prema starosti i polu u 2019.

Izvor podataka Republički zavod za statistiku DevInfo baza; proračun i prikaz autorke

LAPZ predviđa realizaciju programa na „poboljšanju uslova za zapošljavanje mladih i smanjivanje njihove nezaposlenosti, na uključivanju teže zapošljivih kategorija nezaposlenih a posebno lica sa invaliditetom“, kroz stručnu praksu za 25 nezaposlenih, i javne radove za 30 nezaposlenih. Budući da analizom stanja nisu utvrđene potrebe za zapošljavanjem na lokalnom tržištu rada, nije jasno zašto su izabrane te dve mere. Tim pre, što se planira da su većina nezaposlenih koji će biti uključeni u program stručne prakse osobe sa visokim obrazovanjem (15), a visokoobrazovani učestvuju u ukupnoj nezaposlenosti sa svega 3,14% kako se navodi u LAPZ. Za program javnih radova navedeno je da su ciljna grupa svi. Teže zapošljivi nezaposleni, a ne samo osobe sa invaliditetom koje su posebno izdvojene u delu koji se odnosi na politike zapošljavanja opštine Surdulica.

LAPRR je donet za period od 2016. do 2018. godine. U analizi stanja u delu koji se odnosi na ekonomski položaj navedeni su rodno segregirani podaci

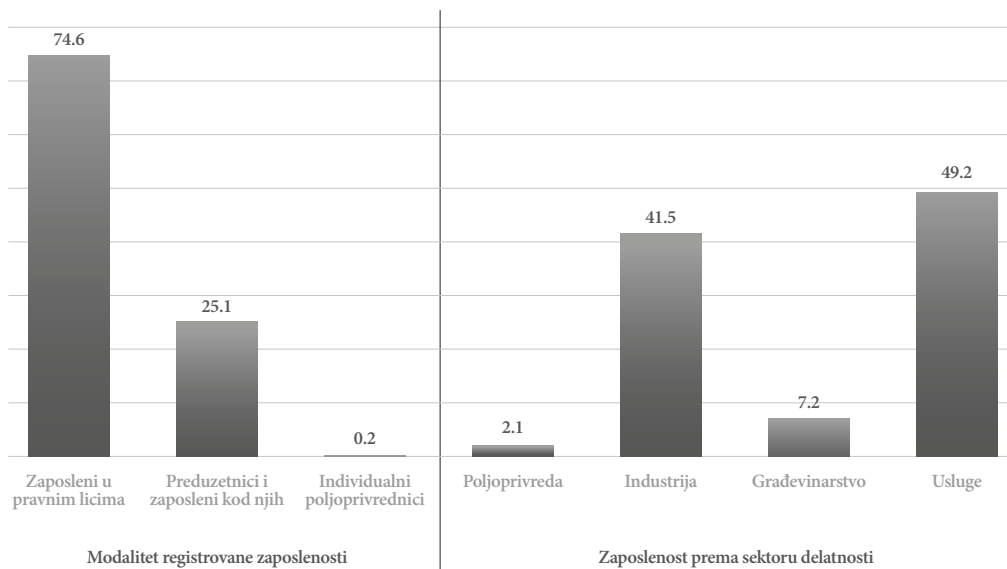
o registrovano-nezaposlenima u periodu od 2010. do 2015. godine. Na osnovu podataka o aktivnosti iz popisa 2011. godine, konstatovana je „niža aktivnost žena nego muškaraca (manje od polovine radno-aktivnih su žene) i dominantna većina žena među izdržavanim, odnosno, ekonomski zavisnim osobama.“ Navedeni su i podaci o zaposlenima prema sektoru delatnosti i polu iz 2002. godine, kao i podaci o polnoj strukturi nosilaca poljoprivrednog gazdinstva i pomažućih članova na poljoprivrednom gazdinstvu. Na nepovoljniji ekonomski položaj žena u LAPRR ukazuje se na osnovu podataka Centra za socijalni rad, o većem broju žena među korisnicima materijalnog obezbeđenja porodice, jednokratne pomoći, tuđe nege i programa starih i nemoćnih. U okviru strateškog cilja uvođenja rodne perspektive u lokalne politike, naglašena je važnost postojanja podataka razvrstanih po polu kao i adekvatna znanja i veštine zaposlenih u institucijama i lokalnim službama uključujući i donosioceljeljke odluka. U okviru strateškog cilja koji se odnosi na ekonomsko osnaživanje žena, pojedinačni ciljevi su usmereni na povećanje udela žena među korisnicima subvencija i drugih oblika podrške opštine pri zapošljavanju, samozapošljavanju i poljoprivrednoj proizvodnji, kreiranje programa za ekonomsko osnaživanje žena, povećanje komercijalne poljoprivredne proizvodnje žena sa sela, te kreiranje mera za diverzifikaciju poljoprivredne proizvodnje. Za svaki od pojedinačnih ciljeva planirane su vrlo jasne, konkretne i usmerene aktivnosti.

Prema nalazima dobijenim anketnim ispitivanjem u izradu LAPZ uključena je osoba koja se bavi rodnom ravnopravnošću, a njena uloga je u dostavljanju „podataka o ranjivim grupama i njihovim potrebama za zapošljavanjem“. Ključne prepreke za realizaciju ekonomske jednakosti muškaraca i žena na lokalnom nivou, oboje anketiranih vide u „prirodi posla ponuđenih radnih mesta na teritoriji lokalne samouprave“. Mišljenje predstavnice komisije za rodnu ravnopravnost je da je najveći napredak u realizaciji LAPRR postignut u registraciji poljoprivrednih gazdinstava i učešću žena u dobijanju subvencija za razvoj preduzetništva, te da su finansijski i vremenski resursi potrebni za realizaciju LAPRR dovoljni.

Vladičin Han

U 2018. godini na teritoriji opštine Vladičin Han bilo je zaposleno 3.844 osobe, od kojih je najveći broj radio u pravnim licima (2.869), a preduzetnika i zaposlenih kod preduzetnika bilo je 966 (slika 29). Blizu polovine registrovano-zaposlenih radi u sektoru usluga (1.891), a podjednako u industriji i građevinarstvu, radile su dve petine zaposlenih (1.871). Najbrojniji u sektoru usluga su zaposleni u javnom sektoru (državna uprava i socijalno osiguranje, obrazovanje, zdravstvo i socijalna zaštita) - njih 746, slede zaposleni u sektoru trgovine (394) i zaposleni u sektoru saobraćaja i skladištenja (283).

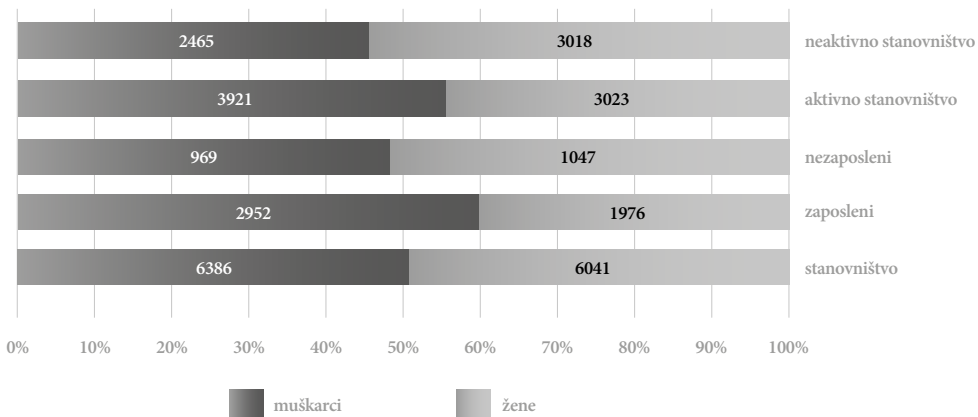
Slika 29. Struktura zaposlenih u 2018. godini prema modalitetima registrovane zaposlenosti i sektoru delatnosti (u %)

Izvor podataka Republički zavod za statistiku: Opštine i regioni u republici Srbiji 2019; prikaz i proračun autorke.
Napomena: Podaci o registrovano zaposlenima su prema opštini rada.

Na nejednak položaj muškaraca i žena na tržištu rada Vladičinog Hana ukazuju podaci o strukturi stanovništva radnog uzrasta u 2019. godini (slika 30). Žene čine dve petine zaposlenog stanovništva, među neaktivnima ih je 55%, u aktivnom stanovništvu su zastupljene sa 43,5%, a među nezaposlenima ih je 51,9%.

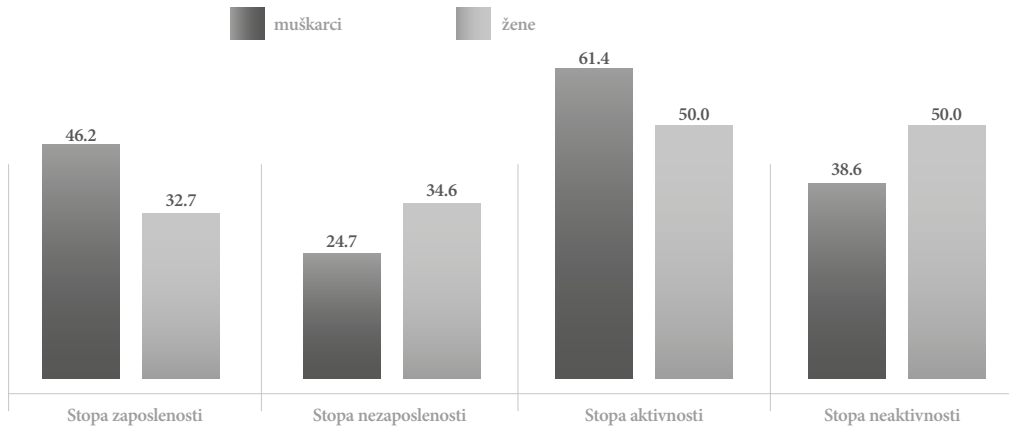
Slika 30. Stanovništvo uzrasta 15-64 godine prema položaju na tržištu rada i polu u 2019. godini

Izvor podataka Republički zavod za statistiku – Baza podataka o registrovanoj zaposlenosti i stanovništvu; DevInfo baza za podatke o registrovanoj nezaposlenosti
 Napomena: Podaci o registrovano zaposlenima su prema opštini prebivališta.

Osnovni indikatori tržišta rada u opštini Vladičin Han karakterišu niska stopa zaposlenosti i visoke stope nezaposlenosti i neaktivnosti. Rodne nejednakosti izražene su u svim pokazateljima tržišta rada (slika 31): zaposleno je 46,2% muškaraca i 32,7% žena radnog uzrasta, stopa nezaposlenosti muškaraca je 24,7%, a stopa nezaposlenosti žena iznosi 34,6%. Sa tržišta rada isključena je polovina žena i 38,6% muškaraca radnog uzrasta.

Slika 31. Osnovni indikatori tržišta rada za stanovništvo uzrasta 15-64 godine prema polu u 2019. godini (u %)

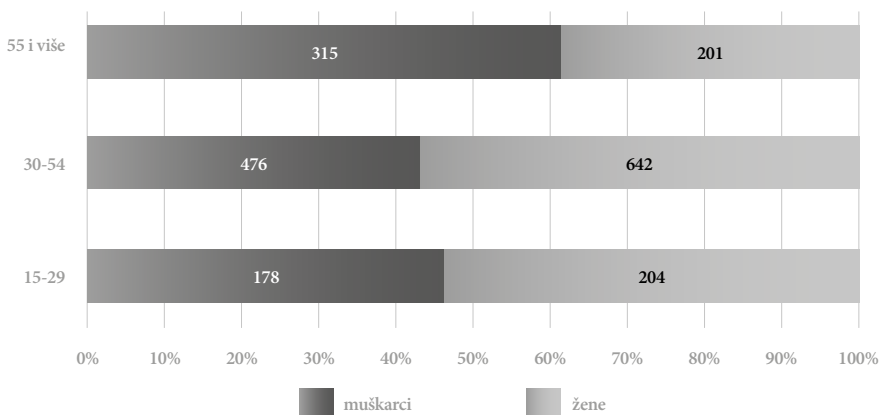
Izvor podataka Republički zavod za statistiku – Baza podataka o registrovanoj zaposlenosti i stanovništvu; DevInfo baza za podatke o registrovanoj nezaposlenosti; proračun i prikaz autorke

LAPZ opštine Vladičin Han za 2020. godinu navodi tri cilja izrade ovog dokumenta: identifikovanje problema, prepoznavanje grupa sa natprosečnim

rizikom od nezaposlenosti i dizajniranje mera aktivne politike zapošljavanja kojima bi se delovalo na uzroke problema i koje bi smanjile razlike u pogledu rizika nezaposlenosti. LAPZ daje detaljan prikaz stanja i kretanja u privredi opštine Vladičin Han uz ocenu potencijala za budući razvoj. U delu LAPZ koji se odnosi na zaposlenost prikazani su podaci o zaposlenima u 2019. godini prema sektorima delatnosti i modalitetima registrovane zaposlenosti za ukupan broj zaposlenih. U ovom delu LAPZ prikazani su i podaci o nezaposlenima i to, ukupan broj nezaposlenih za period od 2017. do 2019. godine¹², struktura nezaposlenih prema starosnim grupama u novembru 2019. godine i struktura nezaposlenih prema obrazovanju za isti mesec¹³. Podaci o zaposlenima i nezaposlenima nisu segregirani po polu, sa izuzetkom podataka o stručnoj spremi nezaposlenih koji su navedeni za ukupan broj i za žene. Dok su za kretanje broja zaposlenih date ocene, podaci o nezaposlenima nisu analizirani, niti su identifikovani problemi na lokalnom tržištu rada.

Budući da zbog nevalidnosti podataka o nezaposlenima u LAPZ nije moguće vršiti analizu podataka o obrazovnoj strukturi nezaposlenih prema polu, analizirali smo javno dostupne podatke o nezaposlenima prema starosnim grupama i polu (slika 32). Podaci ukazuju na visoko učešće nezaposlenih kojima je pristup tržištu rada otežan zbog godina i među ženama i među muškarcima: gotovo petina nezaposlenih muškaraca i žena pripada grupi mladih do 30 godina (18,4% muškaraca i 19,5% žena), a u grupi starijih od 55 godina je trećina muškaraca (32,5%) i petina žena. Rodne nejednakosti su prisutne u svim starosnim grupama: većinu nezaposlenih mladih do 30 godina čine žene (53,4%) kao i većinu nezaposlenih starosti 30-54 godine (57,4%), dok muškarci čine većinu u grupi najstarijih (61%).

Slika 32. Nezaposleni prema starosti i polu u 2019.

Izvor podataka Republički zavod za statistiku DevInfo baza; proračun i prikaz autorke

- 12 Podaci o broju nezaposlenih prikazani u LAPZ za period od 2017. do 2019. godine (u 2017. - 3170, u 2018. - 2626, u 2019. - 1750) značajno odstupaju od podataka zvanične statistike dostupnih u DevInfo bazi RZS za isti period (u 2017. - 2171, u 2018. - 1833, u 2019. - 2016).
- 13 Prema podacima LAPZ u novembru 2019. godine bilo je ukupno 1.750 nezaposlenih od čega 857 žena što ne odgovara podacima iz Mesečnog statističkog biltena za novembar 2019. godine NSZ prema kojem je u Vladičinom Hanu ukupan broj nezaposlenih bio 1.930 od čega 1.005 žena.

Ciljevi aktivne politike zapošljavanja u 2020. godini definisani u LAPZ usmereni su na povećanje zaposlenosti, ulaganje u ljudski kapital i socijalnu inkluziju. U 2020. godini planirano je da se realizuju program javnih radova, program stručne prakse za lica sa višim i visokim obrazovanjem, subvencija za samozapošljavanje, te subvencija za zapošljavanje nezaposlenih kategorije teže zapošljivih. Za realizaciju navedenih programa opredeljena su sredstva, ali nije naveden broj niti polna struktura nezaposlenih koji će biti uključeni u programe/mere. Iako u analizi stanja nisu korišćeni rodno senzitivni podaci niti su identifikovane nejednakosti između muškaraca i žena na lokalnom tržištu rada, u opisu pojedinih programa (javni radovi i subvencije za zapošljavanje nezaposlenih iz kategorije teže zapošljivih) žene, a posebno žrtve trgovine ljudima, prepoznate su kao ciljna grupa.

Pored navedenih mera koje su definisane NAPZ planirane su i druge mere: dodela de minimis državne pomoći preduzetnicima, mikro i malim pravnim licima za subvencionisanje/refundiranje troškova nabavke mašina i/ili opreme, realizacija projekta „Smanjenje siromaštva kroz mogućnosti zapošljavanja u cilju pristupanja Srbije Evropskoj uniji“ i projekta „Razvoj inovacionog ženskog preduzetništva u Vladičinom Hanu“. Za projekat koji se bavi problemom siromaštva Roma i Romkinja definisani su rodno osetljivi indikatori. Za podršku preduzetnicima i razvoju ženskog preduzetništva nije naveden broj korisnika.

Prema podacima anketnog istraživanja o realizaciji aktivne politike zapošljavanja u 2019. godini (tabela 18), u Vladičinom Hanu je u 2019. godini u mere aktivne politike zapošljavanja bilo uključeno 165 osoba (92 žene i 73 muškarca), što predstavlja obuhvat od 8,2% registrovano nezaposlenih u 2019. godini. Navedeni podaci pokazuju da su mere usmerene više ka ženama koje su u nepovoljnijoj situaciji na tržištu rada.

Tabela 18. Realizacija mera aktivne politike zapošljavanja – LAPZ Vladičin Han za 2019.

Mera	Utrošena sredstva (u RSD)	Broj uključenih lica		
		ukupno	muškaraca	žena
Programa javnih radova	2.500.000,00	22	12	10
Program stručne prakse za lica sa višim i visokim obrazovanjem	16.000.000,00	51	20	31
Podrška samozapošljavanju	2.000.000,00	10	6	4
Subvencije za zapošljavanje nezaposlenih lica iz kategorije teže zapošljivih	7.500.000,00	30	20	10
Projekat „Smanjenje siromaštva kroz mogućnosti zapošljavanja u cilju pristupanja Srbije Evropskoj uniji“	11.500.000,00	27	15	12
Razvoj ženskog preduzetništva	6.000.000,00	25	0	25

Izvor: Kancelarija za lokalni ekonomski razvoj opštine Vladičin Han

LAPRR je donet za trogodišnji period (od 2018. do 2020. godine). U analizi stanja, u delu koji se odnosi na ekonomski razvoj, prikazani su podaci o nezaposlenima (za ukupan broj i broj žena prema stručnoj spremi, prethodnom radnom iskustvu, državljanstvu, invaliditetu i pripadnosti romskoj etničkoj manjini), korisnicima/cama i pružaocima/teljicama pojedinih usluga socijalne zaštite kao i podaci o vlasništvu nad poljoprivrednim gazdinstvom segregirani po polu. Data je ocena da mere i programi iz oblasti poljoprivrede realizovani u prethodne dve godine (iz budžeta Opštine i preko uprave za agrarna plaćanja) nisu posebno vrednovali učešće žena, već se odnosilo na sva registrovana poljoprivredna gazdinstva.

Mere i programi iz oblasti poljoprivrede koji su realizovani u prethodne dve godine iz sredstava budžeta Opštine, nisu posebno vrednovali učešće žena, već se odnosilo na sva registrovana poljoprivredna gazdinstva. Izuzetak je bio konkurs za ostvarivanje podsticaja za podršku mladih poljoprivrednika u 2017. godini, koji je dodatno bodovao prijave žena. LAPRR kao strateški cilj postavlja unapređenje institucionalnog okvira i kapaciteta za sistematsko uvođenje rodne perspektive u izradu i implementaciju lokalnih politika. Kao ključne prepreke za uvođenje rodne perspektive identifikovane su: nedostatak rodno osetljive statistike na lokalnom nivou, nesenzitivnost i nedostatak kapaciteta ključnih lokalnih aktera i institucija, nedostatak redovne procedure za uvođenje rodne perspektive u lokalne politike. Da bi se otklonile navedene prepreke definisani su pojedinačni ciljevi i aktivnosti na stvaranju sistema prikupljanja, praćenja, analize i objavljivanja rodno osetljivih podataka na lokalnom nivou, te unapređenju kapaciteta lokalnih institucija za uvođenje rodne perspektive u lokalne politike. U LAPRR se ukazuje na problem nedostataka „empirijskih podataka o aktivnosti, neaktivnosti, neplaćenom radu i radu u sivoj zoni koji obavljaju žene i muškarci“ kao i potrebu da se pre kreiranja mera u oblasti ekonomskog osnaživanja žena sprovede analiza „potreba i prepreke ženama za zapošljavanje ili samozapošljavanje“. Kako bi se realizovao strateški cilj unapređenja aktivnosti lokalne samouprave koje su usmerene na ekonomsko osnaživanje žena, potrebno je povećati udeo žena među korisnicima subvencija i drugih oblika podrške opštine pri zapošljavanju, samozapošljavanju i poljoprivrednoj proizvodnji i kreirati programe zapošljavanja socijalno ugroženih žena (sa invaliditetom, Romkinja i raseljenih lica). U LAPRR su planirani izvori finansiranja (opštinski budžet i donacije), ali ne i iznosi potrebni za realizaciju planiranih aktivnosti.

Prema podacima dobijenim anketnim ispitivanjem u izradu LAPZ uključena je osoba koja se bavi rodnom ravnopravnošću, kroz izradu akcionih planova i predlaganje mera za zapošljavanje osoba sa invaliditetom i zapošljavanje ranjivih grupa, pre svega mladih i žena. Na pitanje o ključnim preprekama za realizaciju ekonomske jednakosti muškaraca i žena na lokalnom nivou anketirani navodi da prepreke ne postoje, ali „svakako postoji prostor za dalju razradu koncepta uključivanja žena u različite programe zapošljavanja i promocije ženskog preduzetništva na lokalnom nivou, kao i predstavljanje istih

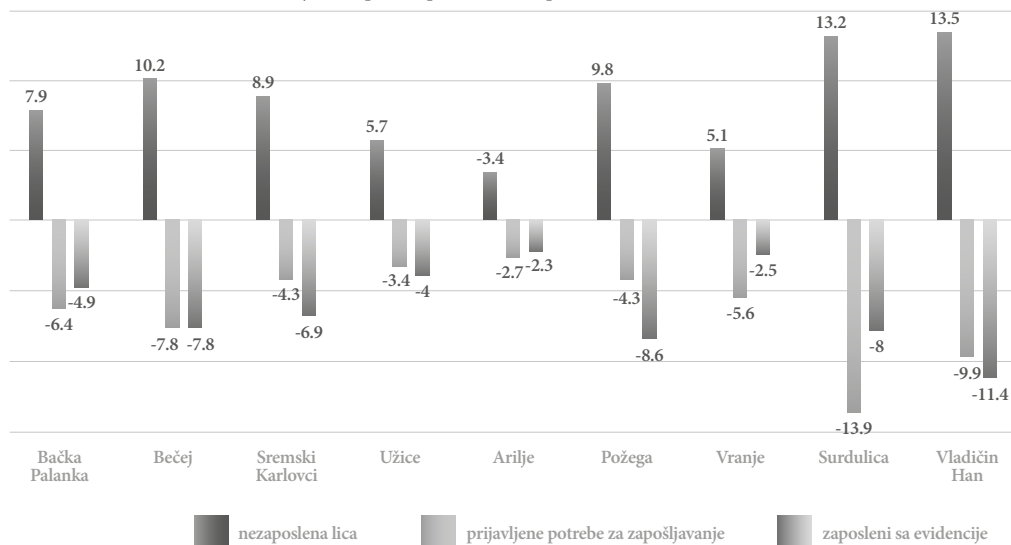
kao značajne činioce, ne samo ekonomskog, već i sveukupnog društvenog razvoja“. Vremenski i finansijski resursi potrebni za realizaciju LAPRR procenjuju se kao skromni. Mišljenje predstavnice komisije za rodnu ravnopravnost je da je najveći napredak postignut u unapređenju sistema za suzbijanje nasilja nad ženama i zaštiti žena koje su pretrpele nasilje, kao i u oblasti obrazovanja, budući da veliki broj devojka upisuje smerove u kojima nisu, ili su bile minimalno zastupljene.

Završna razmatranja i preporuke

Uvođenje rodne perspektive u lokalne politike zapošljavanja trebalo bi da bude sredstvo za postizanje ravnopravnosti između muškaraca i žena na lokalnom tržištu rada. Navedeno podrazumeva da se u svim fazama planiranja (situaciona analiza, identifikovnje problema, definisanje ciljeva, mera, akcija i indikatora, realizacija mera i akcija, praćenje i vrednovanje) uključe standardi rodne ravnopravnosti.

Pretpostavka za analizu (ne)jednakosti na tržištu rada je korišćenje rodno senzitivih podataka. Ni jedan LAPZ ne sadrži podatke o zaposlenosti na lokalnom tržištu rada segregirane po polu, a samo LAPZ Grada Užica ima podatke o nezaposlenima koji su segregirani po polu, dok se u nekolicini LAPZ navode podaci o ukupnom broju nezaposlenih i broju nezaposlenih žena. Posledično, izostaju i rodno osetljivi indikatori, koji bi omogućili identifikovanje problema na tržištu rada. Analiza indikatora lokalnih tržišta rada ukazuje na rodne nejednakosti u svim lokalnim zajednicama (slika 33): niže stope zaposlenosti žena i više stope nezaposlenosti i neaktivnosti žena u odnosu na muškarce. Najizraženije nejednakosti su na tržištima rada Vladičin Hana, Surdulice i Bečeja.

Slika 33. Rodni jaz u stopama zaposlenosti, nezaposlenosti i neaktivnosti na lokalnim tržištima rada

Izvor podataka Republički zavod za statistiku – Baza podataka o registrovanoj zaposlenosti i stanovništvu; DevInfo baza za podatke o registrovanoj nezaposlenosti; proračun i prikaz autorke

Većina LAPZ navodi probleme na tržištu rada koji nisu rezultat analize prikazanih podataka, već su preuzeti iz nacionalnih politika zapošljavanja ili su problemi pobrojani u okviru SWOT analize. Lokalne politike zapošljavanja postavljaju ciljeve koji nisu u vezi sa analizom stanja na tržištu rada, već su najčešće preuzeti iz nacionalnih politika zapošljavanja.

Sve lokalne samouprave u izboru mera aktivne politike zapošljavanja preuzimaju one navedene u NAPZ što se može objasniti time da se sufinansiranje odobrava samo za mere i programe koji su navedeni u LAPZ. Sredstva koja se izdvajaju za politiku zapošljavanja na lokalnom nivou izuzetno su skromna, kako po iznosu, tako i po obuhvatu nezaposlenih, tako da nemaju uticaja na položaj muškaraca i žena lokalnom tržištu rada.

Pored toga što su dva grada i pet opština usvojile LAPRR i uprkos tome što je u šest lokalnih samouprava organizovano stalno radno telo za rodnu ravnopravnost, a u dve je određena zaposlena zadužena za rodnu ravnopravnost i obavljanje poslova ostvarivanja jednakih mogućnosti, ovi potencijali nisu iskorišćeni kako bi se potrebe, prioriteti i specifičan položaj žena i muškaraca uključili u lokalne politike zapošljavanja.

Kako bi rodna ravnopravnost postala deo planiranja, formulisanja i primene lokalne politike zapošljavanja, a lokalne samouprave postale akteri u uvođenju rodne perspektive prilikom donošenja, sprovođenja i praćenja lokalnih politika u narednom periodu bi trebalo:

- Unaprediti proces planiranja kao preduslov za uvođenje rodne perspektive u lokalne politike zapošljavanja kroz obuku aktera koji učestvuju u izradi LAPZ;
- Obezbediti podatke koji su rodno segregirani i na osnovu njih definisati rodno osetljive indikatore, kao što su stope zaposlenosti muškaraca i žena (prema obrazovanju, delatnostima, zanimanjima), stope nezaposlenosti žena i muškaraca (prema obrazovanju, trajanju nezaposlenosti, starosnim grupama, invaliditetu), stope neaktivnosti žena i muškaraca, prosečne zarade žena i muškaraca, na osnovu kojih može da se utvrdi postojanje platnog jaza;
- Utvrditi koji podaci su potrebni za procenu rodne ravnopravnosti na lokalnom nivou u oblasti zapošljavanja nedostaju, na koji način mogu da se pronađu i/ili kako njihov nedostatak može da se prevaziđe;
- Na osnovu identifikovanih problema i izazova definiati prioritete na otklanjanju rodni nejednakosti. Prioriteti treba da budu operacionalizovani kroz rodno senzitivne ciljeve i akcije, a praćeni i mereni kroz očekivane rezultate i indikatore.
- U procesu planiranja izuzetno je važno vršiti procenu uticaja predloženih intervencija na položaj žena i muškaraca na tržištu rada. Neophodno je iz-

vršiti procenu efekata prethodno realizovanih mera u odnosu na kvalizet zaposlenja (sigurnost zaposlenja i zarade);

- U proces izrade LAPZ neophodno je uključiti predstavnice lokalnog mehanizma za rodnu ravnopravnost, koje poseduju kompetencije potrebne za urođnjavanje lokalnih politika zapošljavanja, što bi ujedno bilo korisno i za realizaciju ciljeva LAPRR koji se odnose na oblast ekonomskog osnaživanja žena.

Final Considerations and Recommendations

The introduction of gender perspectives into local employment policies should be a means of achieving equality between men and women in the local labour market. This implies that all phases of planning (situation analysis, problem identification, the defining of goals, measures, actions and indicators, the realisation of measures and actions, monitoring and evaluation) include gender equality standards.

Most Local Employment Action Plans (LAPZ) set goals that are not related to analysing the situation on the labour market, but rather are most often taken from national employment policies. In choosing active employment policy measures, local self-governments also adopt those set in the National Employment Action Plan (NAPZ).

Funds allocated for employment policies at the local level are exceptionally modest, both in terms of amount, and in terms of the amount of coverage allocated for the unemployed and therefore they have no impact on the position of men and women in the local labour market.

Of a total of 9 local self-governments which were subject to this analysis, two cities/towns and five municipalities adopted the Local Action Plan for Gender Equality (LAPRR). Despite the fact that within six local self-governments a permanent working group for gender equality was organised and that in two local self-governments employees have been appointed in charge of gender equality and equal opportunities, these potentials have not been utilised in developing Local Employment Action Plans (LAPZ).

Recommendations:

- Improve the planning process as a precondition for introducing gender perspectives in local employment policies by training those actors who participate in the development of LAPZs;
- Secure data pertaining to those who are gender segregated and based on these, define gender sensitive indicators such as the employment rates of men and women (according to education, activity and occupation), unemployment rates of men and women (according to education, unemployment duration, age groups, disability), the rate of inactivity of women and men, average salaries of women and men, the basis on which the existence of a pay gap may be determined;

- Identifying what data is needed to assess gender equality at the local level in the area of employment which is lacking, in what manner such data may be obtained and/or how their lacking may be overcome;
- Define priorities for eliminating gender inequalities on the basis of identified problems and challenges. Priorities should be operationalised through gender sensitive goals and actions and monitored and measured via expected results and indicators.
- During the planning process, it is vital to assess the impact of recommended interventions on the position of women and men in the labour market. It is necessary to conduct an assessment of the effects of previously realised measures in relation to the quality of employment (job security and earnings);
- In the process of developing LAPZs, it is necessary to include representatives of local gender equality mechanisms, which have the competence required to implement local employment policies, which would also be useful in the realisation of LAPRR goals related to the economic empowerment of women.

UNAPREĐENJE RODNE RAVNOPRAVNOSTI U SRBIJI